

78

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΒΒΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

μεταφρασθέντα καὶ ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ
Ἑβραϊκοῦ κειμένου

ΥΠΟ

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ:

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου «Ο ΚΟΡΑΨ»

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ.

1886

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.52.Φ10.0025

τῆς ἀγιότητός του, εἰς τὸ ὄρος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ἢ δεξιὰ του (Ψαλ. σή, 54).»

12.

Πᾶν ὅ,τι ὁ Θεός ὁ ἅγιος καὶ εὐλογητὸς ἐδημιούργησεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲν ἐποίησεν αὐτὸ ἢ πρὸς δόξαν του, ὡς γέγραπται. «Πᾶν ὅ,τι καλεῖται διὰ τοῦ ὀνόματός μου, πρὸς δόξαν ἐμοῦ ἐδημιούργησα, ἐμόρφωσα καὶ ἐποίησα (Ἡσαΐας μν. 7).» Καὶ ἀλλαχοῦ. «Ὁ Κύριος βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Εξ. ιε. 18).»

ΤΕΛΟΣ

יְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קְדִישׁוֹ הַר זֶה קִנְיָתָהּ
יְמִינוּ :

כָּל־מֵה שֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעוֹלָמוֹ * לֹא בְּרָאוּ אֱלֹהִים לְכַבֹּדוֹ *
שֵׁנָאֵמַר * כָּל־הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וּלְכַבֹּדִי
בְּרֵאתִי יְצַרְתִּי אֶף עֲשִׂיתִי * וְאוֹמַר *
"יְמֶלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

ת"ו ש"ל ב"ע

ΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΟΙΣΣΥΓΟΜΕΝΟΙΣ ΑΙΣΙΟΙΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τησα δέ πρὸς αὐτόν.—'Ανήκω εἰς χώραν ἔνδοξον
 ἔνεκεν τῶν ἐν αὐτῇ πολλῶν σοφῶν καὶ λογίων.
 Αὐτὸς ἐπανελάβην.—'Αν ἤθελες γίνῃ κάτοικος τῆς
 χώρας μου, σοὶ ἔδιδον πολλὰς χιλιάδας χρυσοῦν
 νομισμάτων καὶ κειμήλια καὶ μαργαρίτας. Ἐγὼ ἐ-
 πανέλαβον πρὸς αὐτόν.—'Αν μοι ἔδιδες ὄλον τὸν
 χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τοὺς πολυτίμους λίθους, καὶ
 τοὺς μαργαρίτας ὅσοι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον,
 δὲν ἤθελον κατοικήσει ποτὲ εἰμὴ εἰς τόπον ἔνθα
 μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ Νόμος, ὡς γέγρα-
 πται εἰς τὴν βίβλον τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, βασι-
 λέως τοῦ Ἰσραήλ. «Ὁ Νόμος τοῦ στόματός σου
 εἶνε εἰς ἐμὲ καλλίτερος ὑπὲρ χιλιάδας χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου (ριθ'. 82).» (Καὶ τῷ ὄντι,) ὅταν ὁ ἄνθρω-
 πος ἀπέρχηται τῆς ζωῆς ταύτης, δὲν φέρει βεβαί-
 ως μεθ' ἑαυτοῦ ἄργυρον, χρυσὸν, κειμήλια καὶ μαρ-
 γαρίτας, ἀλλὰ μόνον, ἣν κέκτηται διδασκαλίαν καὶ
 τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα, ὡς γέγραπται. «Ὅταν περιπα-
 τῆς θέλει σὲ ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι θέλει σὲ φυλάττει,
 καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃ θέλει ὁμιλεῖ διὰ σὲ (Παροιμ. στ'
 22).» Ὅταν περιπατῆς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον σὲ
 ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι εἰς τὸν ἄλλον σὲ φυλάττει
 καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θέλει
 λαλεῖ ὑπὲρ σοῦ. Καὶ ἀλλαχόθ' γέγραπται. «Ἰδικόν
 μου τὸ ἀργύριον, ἰδικόν μου τὸ χρυσόν, λέγει ὁ
 Κύριος τῶν Δυνάμεων (Ἄγγατος β'. 8).»

אֶמְרָתִי לוֹ • מַעִיר גְּדוֹלָה שֶׁל חַכְמִים
 וְשֶׁל סוֹפְרִים אֲנִי • אָמַר לִי • רַבִּי •
 רְצוֹנְךָ שֶׁתְּדוּר עִמָּנוּ בְּמִקְוָמָנוּ וְאֲנִי
 אֶתְנֶלְךָ אֶלֶף אֶלְפִים דִּינָרֵי זָהָב וְאֲבָנִים
 טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת • אֶמְרָתִי לוֹ • אִם
 אַתָּה נוֹתֵן לִי כֶּלֶכֶסֶף וְזָהָב וְאֲבָנִים
 טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם אֲנִי דָר
 אֵלָא בְּמִקּוֹם תּוֹרָה • שְׁכֵן מְצִינוּ בְּסִפֵּר
 תְּהֵלִים עַל יְדֵי דוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל • טוֹב
 לִי תּוֹרַת פִּיךָ מֵאֶלְפֵי זָהָב וְכֶסֶף • שֶׁבִשְׂעַת
 פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם
 לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת
 וּמְרַגְלִיּוֹת אֵלָא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים •
 שְׁנֵאמַר • בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָרָה אוֹתְךָ •
 בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ • וְהַקִּיצוֹת הִיא
 תְּשִׁיחָךָ • בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָרָה אוֹתְךָ •
 בְּעוֹלָם הַזֶּה • בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ •
 בְּקִבְרְךָ • וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךָ • לְעוֹלָם
 הַבָּא • וְאוֹמַר • לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב

Ραββί Συμεών ὁ υἱὸς Ἰούδα ἔλεγεν ἐν ὀνόματι τοῦ Ραββί Συμεῶνος υἱοῦ Ἰωχάη.—Ἡ καλλονή, ἡ δύναμις, ὁ πλοῦτος, αἱ τιμαί, ἡ φρόνησις, τὸ γῆρας ἢ πολιὰ καὶ τὰ τέκνα προσήκουσιν εἰς τοὺς δικαίους πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ὡς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροιμιῶν) «Στέφανος δόξης ἢ πολιὰ, ἐν τῇ ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης εὕρισκεται (ιστ'. 31). Καύχημα τῶν νέων ἢ δύναμις αὐτῶν, καὶ δόξα τῶν γερόντων ἢ πολιὰ (κ' 29). Στέφανος τῶν γερόντων τὰ τέκνα τῶν τέκνων των, δόξα δὲ τῶν τέκνων οἱ πατέρες αὐτῶν (ιζ'. 6),» Καὶ ἀλλαχοῦ γέγραπται. «Καὶ θὰ ἐντραπῆ ἡ σελήνη καὶ αἰσχυθῆ ὁ ἥλιος, ὅταν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων βασιλεύσῃ ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοξασθῆ ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ (Ἡσαΐας κδ'. 23).

Ραββί Συμεών ὁ υἱὸς Μενασία ἔλεγεν.—Αἱ ἑπτὰ ἀρεταί, αἵτινες κατὰ τοὺς σοφοὺς ραββίνους προσαπαιτοῦνται εἰς τοὺς δικαίους, εὐρέθησαν συνηνωμέναι εἰς τὸν ραββί (Ἰούδαν τὸν ἡγεμόνα) καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ υἱούς.

Ραββί Ἰωσῆς ὁ υἱὸς τοῦ Χισμὰ διηγείτο. Περιηγούμενός ποτε ἀπήντησα καθ' ὁδὸν ἄνδρα, ὅστις με ἐχαιρέτισε, καὶ ἐγὼ τὸν ἀντεχαιρέτισα. Αὐτὸς μοι εἶπε.—Διδάσκαλε, ποία ἡ πατρὶς σου; Ἀπὴν-

רבי שמעון בן יהודה משום רבי
שמעון בן יוחאי אומר * הנני והכח
והעשר והכבוד והחכמה והזקנה
והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה
לעולם * שנאמר * עטרת תפארת
שיבה בדרך צדקה תמצא * ואומר *
תפארת בחורים כחם והדר זקנים
שיבה * ואומר * עטרת זקנים בני בנים *
ותפארת בנים אבותם * ואומר * וחפרה
הלבנה ובושה החמה כי מלך יצבאות
בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד :

רבי שמעון בן מנסיא אומר * אלו
שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים
כלם נתקיימו ברבי ובבניו :

אמר רבי יוסי בן קסמא * פעם אחת
הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם
אחד ונתן לי שלום והחזרת לי שלום *
אמר לי * רבי * מאיזה מקום אתה ?

ται ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Γραφῆς. «Ἡ δὲ Ἐσθήρ εἶ-
πεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα ἐν ὄνομαι τοῦ Μορδοχαίου
(Ἐσθήρ, β. 22)».

7.

Μέγας εἶναι ὁ θεῖος Νόμος, καθότι δίδει εἰς τὸν
ἐκτελοῦντα αὐτὸν τῆ παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν
ζωὴν, ὡς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροι-
μιῶν). Διότι ζωὴ εἶναι (τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν Νό-
μον) εἰς τοὺς εὐρίσκοντας αὐτά, καὶ ἴασις, εἰς πᾶ-
σαν αὐτῶν τὴν σάρκα (δ. 22). θέλει εἶσθαι (ὁ νό-
μος) θεραπεία εἰς τὰ ἐντόσθιά σου καὶ ἀνάψυξις εἰς
τὰ ὀστέα σου (γ. 8). Εἶναι δένδρον ζωῆς εἰς τοὺς
ἐναγκαλιζοντας αὐτόν, μακάριοι δὲ οἱ κρατοῦντες
αὐτόν (ε. 18). διότι ταῦτα (τὰ παραγγέλματα) θέ-
λουσιν εἶσθαι κόσμημα χαρίτων εἰς τὴν κεφαλὴν
σου, καὶ περιδέραϊον περὶ τὸν τράχηλόν σου (α. 9).
Θέλει ἐπιθέσει εἰς τὴν κεφαλὴν σου κόσμημα χαρί-
των, θέλει σοὶ παρέχει διάδημα δόξης (δ', 9). Διότι
δι' ἐμοῦ αἱ ἡμέραι σου θέλουσι πολυπλασιασθῆ, καὶ
ἔτη ζωῆς θέλουσι προστεθῆ εἰς σέ (θ' 11). Αἱ ὁδοὶ
αὐτῆς (τῆς σοφίας) τερπναί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐ-
τῆς εἰρήνη (γ. 17). Μακρότης ἡμερῶν ἐν τῇ δε-
ξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δό-
ξα (γ. 16). Διότι μακρότητα ἡμερῶν καὶ ἔτη ζωῆς,
καὶ εἰρήνην θέλουσι προσθέσει (αἱ ἐντολαὶ) ἐπὶ σέ
(γ. 2).

בְּשֵׁם אֱמֹרוּ מִבֵּיא גְּאֵלָה לְעוֹלָם *
שְׁנֵאמַר * וְתֵאמַר אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בְּשֵׁם
מְרַדְכֵי :

גְּדוּלָה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתַנָת חַיִּים
לְעִשְׂיָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא *
שְׁנֵאמַר * כִּי חַיִּים הֵם לְמִצְאֵיהֶם וּלְכָל-
בְּשָׂרוֹ מְרַפֵּא * וְאוֹמַר * רַפְאוֹת תְּהִי
לְשַׂרְךָ וְיִשְׁקוּי לְעִצְמוֹתֶיךָ * וְאוֹמַר * עֵץ
חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתַמְכִּיָּהּ
מֵאֲשֶׁר * וְאוֹמַר * כִּי לוֹיֵת חֵן הֵם
לְרֵאשֶׁךְ וְעֵנְקִים לְגִרְגְרֹתֶיךָ * וְאוֹמַר *
תִּתֵּן לְרֵאשֶׁךְ לוֹיֵת־חֵן עֲטַרֶת תַּפְאֶרֶת
הַתְּמַנְנֶךָ * וְאוֹמַר * כִּי בִי יִרְבוּ יְמֶיךָ
וְיִוָּסְפוּ לְךָ שָׁנוֹת חַיִּים * וְאוֹמַר * דְּרַכִּיָּה
דְּרַכֵּי־נַעַם וּכְדִרְנַת־יְכוּתֶיהָ שְׁלוֹם־וְאוֹמַר *
אֲרַךְ יָמִים בִּימֵינָהּ בְּשֵׁם־אֱלֹהֵי עֵשֶׂר
וּכְבוֹד * וְאוֹמַר * כִּי אֲרַךְ יָמִים וּשְׁנוֹת
חַיִּים וְשְׁלוֹם יִוָּסְפוּ לְךָ

γνώσις τῆς Μισνᾶ, περιορισμένη ἐμπορική ἀσχολία, ὀλίγαι κοσμικαὶ φροντίδες, ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ἡδονῶν, ὕπνος ὀλίγος, σπανία δμιλία, καὶ σπάνιος γέλως, μακροθυμία, ἀγαθότης τῆς καρδίας, ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς σοφοὺς, ὑπομονὴ εἰς τὰ ἀτυχήματα, γνώσις τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, ἀρκεῖσθαι εἰς τὴν ἰδίαν τύχην, χαλιναγωγεῖν τὰς ἰδίας ἐκφράσεις, μὴ ἀλαζονεῦσθαι, ἐφελκύνειν τὴν τῶν ἄλλων ἀγάπην, ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾶν τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαπᾶν τὴν ἀρετὴν, ἀγαπᾶν τὴν δικαιοσύνην, ἀγαπᾶν τὰς νοθεσίας, ἀποφεύγειν τὰς τιμάς, μὴ ὑψηλοφρονεῖν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ μαθήσει, μὴ ἀρέσκεσθαι εἰς τὸ ἐκδίδειν ἀποφάσεις καὶ ἀποφθέγματα, συμμετέχειν τῶν βαρῶν τοῦ πλησίον, κρίνειν αὐτὸν εὐμενῶς, προτρέπειν αὐτὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, προτρέπειν αὐτὸν εἰς εἰρήνην, μελετᾶν ἡσύχως καὶ ἡρέμα, ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι (ἐπὶ τοῦ προκειμένου), ἐννοεῖν καὶ εὐρύνειν, μανθάνειν πρὸς τὸ διδάσκειν, μανθάνειν πρὸς τὸ ἐκτελεεῖν (τὰ μεμαθημένα) χορηγεῖν ὕλην σκέψεως εἰς τὸν διδάσκαλον, ἐκθέτειν ἐμπεριστατωμένως καὶ σαφῶς τὴν ἰδίαν γνώμην, ἐκφέρειν ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ. Καὶ γινώσκομεν ὅτι ὁ λαλῶν δι' ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ, δύνανται νὰ γίνῃ αἴτιος γενικῆς σωτηρίας· τοῦτο δηλοῦ-

7

בְּמִקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמַעוֹט סְחוֹרָה בְּמַעוֹט
 דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמַעוֹט תַּעֲנוּג בְּמַעוֹט שְׁנָה
 בְּמַעוֹט שִׁיחָה בְּמַעוֹט שְׁחֹק בְּאֶרֶךְ
 אַפִּים בְּלֵב טוֹב בְּאַמוּנַת חַכְמִים
 וּבְקַבְלַת הַיְסוּרִים הַמְּכִיר אֶת מְקוֹמוֹ
 וְהַשְּׂמַח בְּחִלְקוֹ וְהַעוֹשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו
 וְאֵינוֹ מְחִזִּיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ אֹהֵב אֹהֵב
 אֶת הַמְּקוֹם אֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת אֹהֵב
 אֶת הַצְּדָקוֹת אֹהֵב אֶת הַמַּיִשְׂרִים
 אֹהֵב אֶת הַתּוֹכְחוֹת מִתְּרַהֵק מִן הַכְּבוֹד
 וְאֵינוֹ מְגִיס לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ וְאֵינוֹ שׂמַח
 בְּהוֹרָאָה נוֹשֵׂא בְּעַל עַם חִבְרוּיִם מְכַרְיָעוֹ
 לְכַף זְכוֹת וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֵמֶת וּמַעֲמִידוֹ
 עַל הַשְּׁלוֹם וּמַתִּישֵׁב לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ
 שׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב שׂוֹמֵעַ וּמוֹסֵף הַלּוֹמֵד
 עַד מִנַּת לְלַמֵּד הַלּוֹמֵד עַל מְנַת
 לַעֲשׂוֹת הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹ וְהַמְּכֹן
 אֶת שְׂמוּעָתוֹ וְהַאֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם
 אִמְרוּ הֲאֵל לְמַדָּת כָּל הַאֹמֵר הַמְּדָת

εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου. Οὕτω πράττων θὰ ἦσαι μακάριος, θὰ ἦσαι εὐδαίμων! Εὐδαίμων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, μακάριος δὲ εἰς τὸν μέλλοντα.

5.

Μὴ θήρευε μεγαλεῖα, μὴ δίωκε τιμάς. Ἔσο προθυμότερος εἰς τὸ ἐκτελεῖν, ἢ εἰς τὸ μανθάνειν καὶ γνωρίζειν. Μὴ ζήλευε τὴν τῶν βασιλέων τράπεζαν, καθότι ἡ ἰδική σου εἶναι λαμπροτέρα τῆς ἰδικῆς των, καὶ τὸ διάδημά σου ἐνδοξότερον τῶν ἰδικῶν των. Ὁ δὲ δεσπότης δι' ὃν κοπιᾷζεις θέλει πιστῶς σε ἀνταμείψῃ.

6.

Ἡ γνώσις τοῦ θεοῦ Νόμου εἶναι πολυτιμότερα τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξίας, διότι εἰς τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἀνέρχεται τις διὰ τριάκοντα βαθμῶν, εἰς τὴν ἱερωσύνην διὰ μένον εἰκοσιτεσσάρων, ἀλλὰ διὰ τὴν γνώσιν τοῦ θεοῦ νόμου ἀπαιτοῦνται τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἰδιότητες. Αὗται δὲ εἶναι:— παιδεία, οὖς προσεκτικόν, χεῖλη ταχέα, διάνοια, σέβας, φόβος Θεοῦ, ταπεινοφροσύνη, ἰλαρότης, ἀγνότης, συνδιατριβὴ μετὰ τῶν σοφῶν, συζήτησις μετὰ τῶν συναδέλφων, ^{συνδιάσκεψις μετὰ} τῶν μαθητῶν, νοῦς ἡσυχος, ^{γνώσις τῶν γραφῶν,}

אַתָּה עֹמֵל * אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אֲשֶׁר־יָךְ
וְטוֹב לָךְ * אֲשֶׁר־יָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב
לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא :

אֵל תִּבְקֹשׁ גְּדֹלָה לְעֶצְמְךָ וְאֵל תַּחֲמֹד
כְּבוֹד * יוֹתֵר מִלְּמוֹדְךָ עֲשֵׂה וְאֵל תִּתְאַוֶּה
לְשִׁלְחָנִם שֶׁל מַלְכִים * שִׁשְׁלַחְנֶךָ גְּדוֹל
מִשְׁלַחָנִם וְכִתְרֶךָ גְּדוֹל מִכִּתְרֵם * וְנֶאֱמַן
הוּא בַעַל מְלֶאכֶתְךָ שִׁישְׁלֵם לָךְ שְׂכָר
פְּעֻלָּתְךָ :

גְּדוֹלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֵנָה וּמִן
הַמְּלָכוֹת * שֶׁהַמְּלָכוֹת נִקְנִית בְּשִׁלְשִׁים
מַעֲלוֹת * וְהַכְּהֵנָה נִקְנִית בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבַּע * וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים
וְשִׁמְנָה דְבָרִים * וְאֵלוּ הֵן בְּתַלְמוּד *
בְּשִׁמְיעַת הָאָז * בְּעֵרִיכַת שִׁפְתַיִם * בְּבִינַת
הַלֵּב * בְּאִימָה * בִּירְאָה * בְּעִנּוּה * בְּשִׁמְחָה *
בְּטַהֲרָה * בְּשִׁמוּשׁ חֻמִּים * בְּדַקְדּוּק
חֻבְרִים * וּבְפִלְפּוּל הַתְּלִמִּידִים * בִּישׁוּב *

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

3.

Ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ κλι ἐν μόνον γράμμα, πρέπει νὰ σέβηται αὐτὸν, καθὼς εὐρίσκομεν ὅτι Δαβίδ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τοι οὐδὲν ἄλλο ἔμαθεν ὑπὸ τοῦ Ἀχιτόφελ εἰμὴ δύο πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα, φίλον, ὡς γέγραπται· «Σὺ μοι εἶσαι δμόψυχος, ἄρχων μου καὶ φίλος μου (Ψαλ. νε'. 14).» Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται ὅτι ἐὰν μὲν Δαβίδ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, διδαχθεὶς παρὰ τοῦ Ἀχιτόφελ δύο μόνον πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα καὶ φίλον, ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ ἐν μόνον γράμμα, πόσῳ μᾶλλον ὀφείλει νὰ παρέχῃ αὐτῷ σέβας. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐνδοξότερον τοῦ Νόμου, ὡς γέγραπται· «Οἱ σοφοὶ θέλουσι κληρονομήσει δόξαν· οἱ εὐσεβεῖς θέλουσι κληρονομήσει ἀγαθὰ (Παροιμ. γ' 35, κη' 10)» Καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν ὅσον ὁ Νόμος, ὡς γέγραπται· «Διότι σᾶς ἔδιδον καλὴν διδασκαλίαν· μὴ ἐγκαταλείψητε τὸν νόμον μου (Παροιμ. δ' 2).»

4.

Βάδισον τὴν ὁδὸν ταύτην, ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς τὴν γνῶσιν τοῦ θεοῦ Νόμου. Φάγε ἄρτον μεθ' ἀλατος, πῖε ὕδωρ μετρίως, κάθειδε ἐπὶ γυμνῆς γῆς, διαγε ἐπίπονον ζῶν καὶ καταγίνου ἀνευδότης

כבוד־ישׁבן מִצִּינוּ בְּדוֹד מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל
שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתָפֵל אֲלֵא שְׁנֵי דְבָרִים
בְּלִבָּד קָרְאוּ רַבּוֹ אֱלוֹפוֹ וּמִידְעוֹ *
שֶׁנֶּאֱמַר * וְאַתָּה אֲנֹשׁ כְּעַרְכִּי אֱלוֹפִי
וּמִידְעִי * וְהֵלֵא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר * וּמֵה
דּוֹד מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתָפֵר
אֲלֵא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלִבָּד קָרְאוּ רַבּוֹ
אֱלוֹפוֹ וּמִידְעוֹ * הַלּוֹמֵד מִחֲבֵרוֹ פָּרַק
אֶחָד אוֹ הִלְכָה אַחַת אוֹ פִּסּוֹק אֶחָד
אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אֶפִּילוֹ אוֹת אַחַת עַל
אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁצָרִיךְ לְנַהוֹג בּוֹ
כְּבוֹד * וְאִין כְּבוֹד אֲלֵא תוֹרָה * שֶׁנֶּאֱמַר *
כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחִלוּ * וְתַמִּימִים יִנְחִלוּ
טוֹב * וְאִין טוֹב אֲלֵא תוֹרָה * שֶׁנֶּאֱמַר *
כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לְכֶם תּוֹרַתִי אֵל
הַתְּעוֹזְבוֹ :

כִּי הִיא דְרֻכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה * פֶּת בַּמַּלְחָה
תֹּאכֵל * וּמִים בְּמִשׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה * וְעַל
הָאָרֶץ תִּישָׁן * וְחַיִּי צַעַר תְּחִיָּה וְכִתּוּבָהּ

πάντων ὑπερυψώνει αὐτὸν, καὶ τὸν ἀναβιβάζει ὑπεράνω πάντων τῶν δημιουργημάτων.

2.

Ὁ Ραββὶ Ἰεωσοῦας ὁ υἱὸς τοῦ Λεβὴ ἔλεγεν—
Ἐκάστη ἡμέρα θεία τις φωνὴ ἀκούεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁρὴβ, ἣτις ἀναβοᾷ λέγουσα· οὐαὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς παραμελοῦντας τὸν θεῖον Νόμον! καθότι ὁ ἀμελῶν τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου καθίσταται ἄξιος περιφρονήσεως, ὡς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. «ἐνώτιον χρυσοῦν, εἰς χοίρου ρίνα, καὶ γυνὴ ὠραία ἀλλ' ἄνευ φρονήσεως (Παροιμ. ιά. 22)». (Κατ' ἀντίθετον δὲ περιπτώσιν) γράφεται· «Αἱ πλάκες ἔργον Θεοῦ ἦσαν, καὶ ἡ Γραφή, γραφὴ Θεοῦ ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τὰς πλάκας (Ἐξ. λβ', 16)». Μὴ ἀναγίνωσκε Χ α ρ ο ὕ τ (ἐγγεγλυμμένη), ἀλλὰ Χ ε ρ ο ὕ τ (ἐλευθερία) διότι μόνος ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου (1). ὁ δὲ τὸν Νόμον τοῦτον ἀσπαζόμενος ὑψωθήσεται, ὡς γέγραπται· «Καὶ ἀπὸ μ α θ α ν ᾶ (δῶρον Θεοῦ) εἰς Ν α χ α ν ι ἦ λ (κληρονομίαν Θεοῦ) καὶ ἀπὸ Ν α χ α ν ι ἦ λ εἰς Β α μ ῶ θ (ὕψος).

(1) Ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, οἱ ραββῖνοι δὲν ἀποχωρίζουσι τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ νόμου ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, διότι ἡ μελέτη ἄνευ τῆς ἐκτελέσεως εἰς οὐδὲν φέρει καλὸν ἀποτέλεσμα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκτέλεσις τῶν θείων παραγγεμάτων ἐφ' ὧν ἐρείδονται ἅπαντες οἱ τῆς κοινωνίας θεσμοί, καταντᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς ἐλεύθερον. Διὰ τοῦτο οἱ ραββῖνοι τοσοῦτα συνιστῶσι τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ νόμου ὡς στενωῶς συνδεδεμένην μετὰ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Ὅρα καὶ τὴν ἐξῆς παράγραφον 5.

(Σγμ. μεταφρ.)

עַלְבוּנוּ וּמַגְדִּילָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל
הַמַּעֲשִׂים :

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי * בְּכַל־יּוֹם
וְיוֹם בֵּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב
וּמְכַרֹּזַת וְאוֹמֶרֶת * אוֹי לְהֵם לְבַרְיוֹת
מֵעַלְבוּנָה שֶׁל תּוֹרָה * שֶׁכָּל מִי שֶׁאִינוּ
עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נֶזֶף * שֶׁנֶּאֱמַר *
נֶזֶם זָהָב בְּאֶף חוֹזֵר אֵשֶׁה יִפֶּה וְסִרְתַּ
טַעַם * וְאוֹמֵר * וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
הַמָּה * וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא
חַרוֹת עַל הַלַּחֹת * לֵא תִקְרִי חַרוֹת אֵלֶּא
חַרוֹת * שֶׁאִין לָךְ בֶּן חוֹרֵין אֵלֶּא מִי
שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה יוֹכֵל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתְּלִמּוּד
תּוֹרָה הֵרִי זֶה מֵתַעֲלָה * שֶׁנֶּאֱמַר *
וּמִמֶּתְנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמוֹת :

הַלּוֹמֵד מִחֵבְרוֹ פָּרַק אֶחָד אוֹ הִלְכָה
אֶחָת אוֹ פָּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד
אוֹ אֶפִּילוֹ אוֹת אֶתְּךָ הַלְּלֵה בְּנוֹ
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΜΕΤΕΦΡΑΣΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΤΗΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥΧΕΙΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ὅπερ οἱ σοφοὶ ῥαββίνοι συνέταξαν κατὰ τὸ ὕφος τῆς Μισνα. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ δεξαμένος αὐτούς τε καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν.

1.

‘Ο Ραββὶ Μείρ ἔλεγεν.—‘Ο ἀφιερούμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου πρὸς ἀγαθὸν σκοπὸν, ἀποκτᾷ πολλὰ πλεονεκτήματα. Καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλ’ ὅλος ὁ κόσμος σεμνύνεται αὐτοῦ. Καλεῖται φίλος τοῦ Θεοῦ, ἀγαπᾶται παρ’ αὐτοῦ· ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, χαροποιεῖ τὸν Θεόν, χαροποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς (ὁ Νόμος) καλλύνει αὐτὸν διὰ ταπεινοφροσύνης καὶ φόβου Θεοῦ, προδιαθέτει αὐτὸν νὰ ἦναι δίκαιος, εὐσεβής, ἀκέραιος καὶ πιστός· ἀπομακρύνει αὐτὸν τῆς ἀμαρτίας, προσεγγίζει αὐτὸν εἰς τὴν ἀρετήν. Πάντες ὠφελοῦνται τῆς συμβουλῆς του, τῆς σοφίας του, τῆς συνέσεώς του, καὶ τῆς δυνάμεώς του, ὡς γέγραπται· «Ἐμὴ εἶναι ἡ βουλή καὶ ἡ σοφία, ἐγὼ εἶμαι ἡ σύνεσις, ἰδική μου εἶναι ἡ δύναμις (Παροιμ. ἡ, 14). Αὐτὸς τῷ παρέχει ἐξουσίαν, δύναμιν, καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ ὀρθῶς δικάζειν. Διατρανοῦνται εἰς αὐτὸν τὰ μυστήρια τοῦ νόμου, ὥστε γίνεται πηγὴ ἀνεξάντλητος καὶ ποταμὸς οὐτινος ὁ ῥοὺς οὐδέποτε διακόπτεται· καθίσταται ἐπίσης σεμνοπρεπής, μακρόθυμος καὶ ἀνεκτικὸς ὑβρεῶν. ‘Ο Νόμος τέλος

פרק ששי

שָׁנוּ חֻכִּים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה * בְּרוּךְ *
שֶׁבַח בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם :

רַבִּי מְאִיר אָמַר * כָּל־הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה *
לְשִׁמְחָה זֹכֵחַ לְדַבְרֵים הַרְבֵּה * וְלֹא *
עוֹד אֵלָּא שֶׁכָּל־הָעוֹלָם כְּלוּ כַּדִּי הוּא *
לוֹ * נִקְרָא רַע * אֱהוּב * אֱהוּב אֶת *
הַמָּקוֹם * אֱהוּב אֶת הַבְּרִיּוֹת * מִשְׂמַח *
אֶת הַמָּקוֹם * מִשְׂמַח אֶת הַבְּרִיּוֹת *
וּמַלְבִּשְׁתּוֹ עֲנוּה וִירְאָה וּמְכַשֵּׁרֵתוֹ *
לְהִיּוֹת צְדִיק חַסִּיד יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַן * וּמְרַחֲקֵתוֹ *
מִן הַחַטָּא וּמְקַרְבֵּתוֹ לִידֵי זְכוּת * וְנֶהְיֶין *
מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה בִּינָה וְגִבּוֹרָה *
שֶׁנֶּאֱמַר * לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִּינָה לִי *
גִּבּוֹרָה * וְנֹתַנָּת לוֹ מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה *
וְחֻקּוֹר דִּין * וּמַגְלִין לוֹ רִזֵּי תּוֹרָה * וְנַעֲשֶׂה *
כְּמַעַן הַמַּתְגַּבֵּר וּכְנֹהֵר שְׂאִינוּ פּוֹסֵק *
וְהוֹלֵךְ * וְהוּי צָנוּעַ וְאַרְךְ הַיּוֹם וּמְהֵרָה עֵץ

Εὐδόκησον, Ὑψίστα Θεὸς ἡμῶν καὶ Θεὸς τῶν πα-
τέρων ἡμῶν, ἵνα ἀνοικοδομηθῇ ὁ Ναὸς κατὰ τὰς
ἡμέρας ἡμῶν καὶ ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὸν Νόμον σου.

29.

Πρὸς δὲ ἔλεγεν. — Ὁ πενταετῆς δέον νὰ σπου-
δάζῃ τὴν ἱεραν γραφὴν, ὁ δεκαετῆς τὴν μελέτην
τῆς Μιονᾶ, ὁ τρισκαιδεκαετῆς ὀφείλει νὰ φυλάτῃ
τὰ παραγγέλματα τοῦ θεοῦ Νόμου, ὁ πεντεκαι-
δεκαετῆς νὰ σπουδάζῃ τὸ Ταλμοῦδ, ὁ ὀκτωκαιδεκαε-
τῆς νὰ λαμβάνῃ σύζυγον, ὁ εἰκοσαετῆς νὰ προ-
μηθεύηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὁ συμπληρώσας τὸ τρια-
κοστὸν ἔτος ἔχει πληρεστάτην τὴν δύνα-
μιν, ὁ δὲ τὸ τεσσαρακοστὸν, κέκμηται πλήρη φρό-
νησιν, ὁ τὸ πεντηκοστὸν εἶναι ἱκανὸς νὰ συνέρχη-
ται εἰς τὰ συμβούλια· ὁ δὲ τὸ ἑξηκοστὸν εἶναι γέ-
ρων· ὁ τὸ ἑβδομηκοστὸν εἶναι πολιόθριξ· ὁ τὸ ὀγ-
δομηκοστὸν ὑπέργηρος· ὁ τὸ ἑννενηκοστὸν βαδίζει
κυρὸς, ὁ ἑκατοντούτης τέλος θεωρεῖται νεκρὸς καὶ
ἀπελθὼν τοῦ κόσμου τούτου.

30.

Ὁ Βὲν Βαγβᾶγ ἔλεγεν. — Ἄναδιφα ἐπανειλημμέ-
ως τὸν ἱερὸν Νόμον, διότι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἰσι,
μελέτα τὸν νόμον, ἐγγήρασον καὶ λευκανθήτωσαν
αἱ τρίχες σου ἐπ' αὐτὸν, καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃς αὐ-
τὸν, διότι οὐδὲν ἀξιολογώτερον αὐτοῦ.

Ὁ Βὲν Διάι ἔλεγεν. — Ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτοῦ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ :

הוא היה אומר * בן חמש שנים
למקרא * בן עשר שנים למשנה *
בן שש עשרה למצות * בן חמש
עשרה לתלמוד * בן שמונה עשרה
לחפה * בן עשרים לרדוף * בן ששים
לכח * בן ארבעים לבניה * בן חמשים
לעצה * בן ששים לזקנה * בן שבעים
לשיבה * בן שמונים לגבורה * בן
תשעים לשוח * בן מאה כאלו מת
ועבר ובטל מן העולם :

בן בג אומר * הפך בה והפך
בה דכלא בה ובה תחזי וסיב ובלה
בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה
שובה הימנה : בן הא הא אומר *

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ

νοφροσύνης καὶ ἐκ τῆς ἐγκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ ὀπαδοί. Ἐκ τῆς τοῦ φθόνου, τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς ἀκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Πόσον διαφέρει ἡ τύχη τῶν ὀπαδῶν Ἀβραάμ τοῦ πατριάρχου ἐκείνης τῶν τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ, οἱ μὲν τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ εὐημεροῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ κληρονομοῦσι τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ὡς γέγραπται: «Ἴνα καταστήσω τοὺς ἀγαπῶντάς με νὰ κληρονομήσωσιν ἀγαθὰ, καὶ γεμίσω τὰ θησαυροφυλάκιά των (Παροιμ. ἡ. 21). Οἱ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ ἀποκτοῦσι τὸν ἄδην καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν ἄβυσσον, ὡς γέγραπται. «Ἀλλὰ οὐ Θεὸς, θέλει καταβιβάσει αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τῆς ἀπωλείας· ἄνθρωποι αἱμάτων καὶ δολιότητος δὲν θέλουσι ζῆσαι τὸ ἥμισυ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἐγὼ ὁμῶς θέλω ἐλπίζει εἰς σὲ (Ψαλ. νέ. 24).»

27.

Ἰαουδάς ὁ υἱὸς τοῦ Θεμὰ ἔλεγεν.—Ἔσο εὐτολμος ὡς λεοπάρδαλις, ταχὺς ὡς ἀετὸς, ποδώκης ὡς ἔλαφος καὶ ἰσχυρὸς ὡς λέων διὰ νὰ ἐκτελέσης τοῦ οὐρανίου πατρὸς σου τὰς βουλὰς.

28.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. Ὁ μὲν ἀναίσχυτος ἀγῆκει τῷ ἄδει, ὁ δὲ σεμνὸς τῷ παραδείῳ.

וּנְפֶשׁ שְׁפֹלָה מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
 אָבִינוּ עֵין רְעָה וְרוּחַ גְּבוּהָהּ וּנְפֶשׁ קֶצֶרָה
 מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי מָה בֵּין
 תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידוֹ
 שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי? תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
 אָבִינוּ אֲכָלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחַלִין
 לְעוֹלָם הַבָּא * שְׁנֵאמַר * לְהַנְחִיל אֶהְיֶי
 יִשְׂרָאֵל וְאַצְרַתִּיהֶם אֲמַדָּא * אַבְל תְּלַמִּידוֹ
 שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי יוֹרְשִׁין גִּיהֶנֶם וְיִוְרְדִין
 לְבְאֵר שַׁחַת * שְׁנֵאמַר * וְאַתָּה יְיָ הֵימָ
 תּוֹרְדֶם לְבְאֵר שַׁחַת * אֲנִשֵׁי דְמִים
 וּמְרִמָּה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֲכַטֵּךְ בְּךְ:

יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אֹמֵר * הוּי עֵן כְּנָמֵר
 וְקָל כְּנֶשֶׁר וְרֵץ כְּצִבִי וְגִבּוֹר כְּאַרִי
 לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שְׁבִישְׁמַיִם:

הוּא הָיָה אֹמֵר * עֵן פָּנִים לְגִיהֶנֶם
 וּבִשְׁת פָּנִים לְנֵן עֵין

ἐνάρετον σκοπόν δὲν διαρκοῦσιν οὔτε ἀπολήγουσι κατ' εὐχὴν. Ἐνάρετον μὲν σκοπόν εἶχον αἱ φιλονεικίαι τοῦ Ἠλλήλ καὶ Σαμάη, πλὴν ἐνάρετον σκοπόν δὲν εἶχε ἡ συμμορία τοῦ Κωρὲ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

25.

Ὁ προτρέπων τὸ κοινὸν εἰς ἀγαθὰς πράξεις δὲν γίνεται αἴτιος παραπτωμάτων, ἀλλ' ὁ παρακινῶν τὸ κοινὸν εἰς ἁμαρτήματα, οὐδέποτε συγχωρεῖται καὶ ἂν μεταμεληθῇ ποτε. Ὁ Μωϋσῆς ἔπραξε μὲν τὸ ἀγαθόν, προέτρεψε δὲ καὶ τὸ κοινὸν εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν διὸ τὸ προτέρημα τοῦ κοινοῦ εἰς αὐτὸν ἀπεδόθη, ὡς γέγραπται: «Ἐξεπλήρωσε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Κυρίου, καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰσραήλ (Δευτ. λμ'. 21). Ὁ δὲ Ἰεροβοὰμ ἠμάρτησε καὶ συνετέλεσε νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ τὸ κοινὸν αὐτῷ λοιπὸν ἐπεδόθησαν τὰ ἁμαρτήματα ὅσα τὸ κοινὸν ἔπραξεν, ὡς γέγραπται: «Διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ Ἰεροβοὰμ υἱοῦ τοῦ Νεβὰθ, ἃς ἠμάρτησε, καὶ τὰς ὁποίας ἔκαμε τὸν Ἰσραήλ νὰ ἁμαρτήσῃ (Α. Βασιλ. α. 30). »

26.

Ἐκ τριῶν χαρακτηριστικῶν διακρίνονται οἱ ὀπαδοὶ Ἀβραὰμ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐξ ἄλλων τριῶν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Ἐκ τοῦ ἀρέσκεισθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον, ἐκ τῆς ταπει-

סוּפָה לְהַתְקִים אִיוֹ הִיא מַחֲלֶקֶת שֶׁהִיא
לְשֵׁם שָׁמַיִם * זֹו מַחֲלֶקֶת הַלֵּל וְשִׁמְאִי *
וְשִׁאֵינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם * זֹו מַחֲלֶקֶת קֶרַח
וְכָל־עֲרָתוֹ :

כָּל הַמְזֻכָּה אֶת הַרְבִּים * אִין חֲטָא
בָּא עַר יְדוֹ * וְכָל־הַמַּחֲטִיא אֶת
הַרְבִּים * אִין מַסְפִּיקִין בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה * מִשֶּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הַרְבִּים *
זְכוֹת הַרְבִּים תְּלוּי בּוֹ * שְׁנֵאמַר * עֲדַקַּת
יְיָ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל * יִרְבְּעַם
חֲטָא וְהַחֲטִיא אֶת הַרְבִּים * חֲטָא
הַרְבִּים תְּלוּי בּוֹ * שְׁנֵאמַר * עַל חֲטָאת
יִרְבְּעַם בֶּן נֹכַח אֲשֶׁר חֲטָא וְאֲשֶׁר
הַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל :

כָּל מִי שִׁישׁ בּוֹ שְׁלִישָׁה דְבָרִים הַלְלוּ
מִתְלַמְּדֵי דִי שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ *
וְשְׁלִישָׁה דְבָרִים אַחֲרֵים מִתְלַמְּדֵי דִי שֶׁל
בְּלָעַם הַרְשָׁע * עֵין טוֹבָה הִיא נְמוּכָה

Τέσσαρά τινα διακρίνουσι τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου (ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διάθεσιν). Ὅταν τις εὐκόλως ὀργίζεται καὶ εὐκόλωςπραυῖνται, τότε τοῦ πλεονεκτήματος ὑπερισχύει ἡ ζημία. Ὅταν δὲ δυσκόλως ὀργίζεται καὶ δυσκόλωςπραυῖνται, τότε τὴν ζημίαν ἀποζημιοῖ τὸ ὄφελος. Ὁ δὲ δυσκόλως ὀργιζόμενος καὶ εὐκόλωςπραυῖνόμενος εἶναι ἀνὴρ θεοσεβής. Τέλος δὲ ὁ εὐκόλως ὀργιζόμενος καὶ δυσκόλωςπραυῖνόμενος εἶναι κακοποιός.

Τέσσαρά τινα χαρακτηρίζουσι τοὺς μαθητάς. Ἐὰν μὲν εὐκόλως τις μανθάνῃ καὶ εὐκόλωςλησμονῇ, τότε ἡ ὠφέλεια εἶναι μείων τῆς ζημίας. Ἐὰν δὲ δυσκόλως μανθάνῃ καὶ δυσκόλωςλησμονῇ, τότε ἡ ὠφέλεια ἀποζημιοῖ τὴν ζημίαν. Τὸ μανθάνειν ταχέως καὶ λησμονεῖν βραδέως εἶναι ὁ βέλτιστος χαρακτήρ. Τὸ δὲ μανθάνειν βραδέως καὶ λησμονεῖν ταχέως εἶναι χεῖριστον πάντων.

Διὰ τεσσάρων τινων χαρακτηρίζεται ἡ εὐποιΐα. Ἐὰν τις διδῆναι προθύμως, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, φθονεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθοεργήματα. Ἐὰν δὲ θέλῃ νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς δὲ νὰ μὴ διδῆναι, οὗτός ἐστι φιλάργυρος. Ὅστις μὲν δίδει, θέλει δὲ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ δίδωσιν, εἶναι θεοσεβής. Ὅστις δὲ δὲν δίδει καὶ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι εἶναι κακοποιός.

Οἱ φοιτῶντες τὰ σχολεῖα τέσσαρα ἔχουσι χαρακτηριστικά. Ἐὰν μὲν διδάσκωνται καὶ δὲν ἐφαρμόζουσι τὰ διδασκόμενα, δὲν ἔχουσιν εἰμὴ τὴν ἀξίαν

י" אַרְבַּע מִדּוֹת בִּדְעוֹת * נוּחַ לְכַעֵס
וְנוּחַ לְרִצּוֹת יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ *
קִשָּׁה לְכַעֵס וְקִשָּׁה לְרִצּוֹת יֵצֵא הַפְסְדוֹ
בְּשִׂכְרוֹ * קִשָּׁה לְכַעֵס וְנוּחַ לְרִצּוֹת
חֲסִיד * נוּחַ לְכַעֵס וְקִשָּׁה לְרִצּוֹת רִשָּׁע :

י" אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים * מֵהָר
לְשִׁמְעַ וּמֵהָר לְאַבְדַּי יֵצֵא שְׂכָרוֹ
בְּהַפְסְדוֹ * קִשָּׁה לְשִׁמְעַ וְקִשָּׁה לְאַבְדַּי
יֵצֵא הַפְסְדוֹ בְּשִׂכְרוֹ * מֵהָר לְשִׁמְעַ וְקִשָּׁה
לְאַבְדַּי זֶה חֵלֶק טוֹב * קִשָּׁה לְשִׁמְעַ
וּמֵהָר לְאַבְדַּי זֶה חֵלֶק רָע :

י" אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנִתְנֵי צְדָקָה * הַרוּצָה
שִׂיתָן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרִים עֵינֵינוּ רָעָה
בְּשֵׁל אַחֲרִים * יִתְּנוּ אַחֲרִים וְהוּא לֹא
יִתֵּן עֵינֵינוּ רָעָה בְּשֵׁלוֹ * יִתֵּן וְיִתְּנוּ אַחֲרִים
חֲסִיד * לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרִים רִשָּׁע :

י" אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהַלְכֵי לְבֵית הַמְּדַרְשׁ *
הַוֶּלֶךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה יִשְׁכַּרְתָּ חֵיבוֹת פְּדוּתָא

λέγει, δὲν ἠγνόησα ὁμολογεῖ καὶ παραδέχεται τὴν ἀλήθειαν. Τὸν δὲ ἀμαθῆ χαρακτηρίζουσιν αἱ ἀντίθετοι ιδιότητες.

11

Ἑπτὰ μάστιγες βασανίζουσι τὸν κόσμον πρὸς τιμωρίαν ἑπτὰ βαρειῶν τοῦ νόμου παραβάσεων. Ἐὰν οἱ μὲν προαφαιροῦσι τὰ δέκατα, οἱ δὲ οὐχί, οὗτοι μὲν λιμώττουσιν, ἐκεῖνοι δὲ διατελοῦσιν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐὰν πάντες δὲν προαφαιρῶσι τὰ δέκατα, ἐπερχεται λιμὸς προερχόμενος ἐξ εἰσβολῆς ἐχθρῶν, ἢ ἐξ ἀνομβρίας. Ἐὰν δὲ οὐδεὶς ἀφαιρῇ τὴν χαλλάν⁽¹⁾, ἀκολουθεῖ καταστρεπτικὸς λιμὸς.

12.

Ἐπέρχεται λοιμὸς δσάμικς συχνὰ διαπράττονται ἐγκλήματα ἅπερ ὁ Νόμος τιμωρεῖ μὲ θάνατον, καὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων, ἢ δσάμικς γίνεται κακὴ χρῆσις τῶν προσόδων τοῦ σαββατικοῦ ἔτους²⁾

13.

Ἐπέρχεται ὁ πόλεμος εἰς τὸν κόσμον ἔνεκα ἀθετήσεως ἢ παρατάσεως τῆς δικαιοσύνης, ἔνεκα ἀδικίας καὶ ἔνεκα παρερμηνεύσεως τοῦ θεοῦ Νόμου.

(1) Μέρος τὸ ὅποῖον ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς ζύμης, καὶ ὅπερ ἐδίδοτο τῷ ἱερεῖ, νῦν δὲ καίεται ὡς προσφορά τῷ Θεῷ.

(2) Γνωστὸν γίνεται ὅτι αἱ πρόσδοι τοῦ σαββατικοῦ ἔτους ἀνήκον τοῖς πτωχοῖς καὶ οὐχὶ τοῖς ἰδιοκτῆταις. Ὅποσον ἔλαος εἰς τὸ παράγγελμα τοῦτο, καὶ εἰς τὸ σχετικὸν τῶν ῥαββίνων ἀπόφθεγμα! (Σημ. μεταφρ.)

אָהָרוֹן * וְעַל שְׂדֵא שְׁמַע אֹמֵר לֹא
שְׁמַעְתִּי * וּמוֹדָה עַל הָאֵמֶת * וְחִלּוּפֵיהֶן
בְּגֵלָם :

” שְׁבַע מִיָּנִי פְרַעְנִיּוֹת בְּאֵין לְעוֹלָם
עַל שְׁבַע גּוֹפֵי עֲבֻרוֹת * מִקְצַתָּן
מְעַשְׂרִין וּמִקְצַתָּן אֵינָן מְעַשְׂרִין רַעֲב שָׁר
בְּצַרְתָּ בָּא מִקְצַתָּן רַעֲבִים וּמִקְצַתָּן
שְׁבַעִים * גָּמְרוּ שְׂדֵא לְעֵשֶׂר רַעֲב שָׁר
מִהוּמָה וְשָׁל בְּצַרְתָּ בָּא * וְשְׂדֵא לְטוֹל
אֶת חֲחֻלָּה רַעֲב שָׁר בְּלִיָּה בָּא :

” דְּבַר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֵמוּרוֹת
בְּתוֹרָה שְׂדֵא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל
פְּרוֹת שְׁבִיעִית :

” חָרַב בָּא לְעוֹלָם עַל עֲנוּי הַדִּין וְעַל
עוֹת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בְּתוֹרָה שְׂדֵא

6.

Δέκα πληγὰς ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Αἴγυπτιοὺς ἐν Αἴγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσῃ.

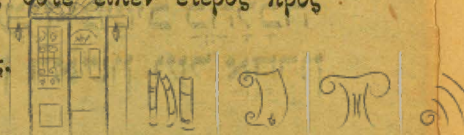
7.

Δεκάκις οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπείρασαν τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἔρημον, ὡς γέγραπται· «Μὲ ἐπείρασαν δεκάκις, καὶ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνὴν μου (Αριθ. ιδ'. 22).

8.

Δέκα θαύματα ἐγένοντο εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ. Ἡ ἀποφορὰ τῶν θυσιῶν κρεάτων οὐδέποτε προὔξενησεν ἀποβολὴν γυναικὸς τινος· τὰ κρέατα ταῦτα οὐδέποτε ἐφθάρησαν· δὲν εἶδέ τις μυτιὰν ἐπὶ τῶν κρεουργείων· οὐδεμία ἀκαθαρσία (ἐμπόδισέ ποτε) τὸν ἀρχιερέα ἵνα ἱεουργήσῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐξιλιασμοῦ· ἡ βρογχὴ οὐδέποτε κατέσβεσε τὸ πῦρ τῶν ξύλων, τῶν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· οὐδέποτε ὁ ἄνεμος ἔκαμψε τὴν στήλην τοῦ καπνοῦ (τῶν θυσιῶν)· οὐδεμία ἀτέλεια εὐρέθη ποτὲ εἰς τὸ Ὄμερ (1), εἰς τοὺς δύο ἄρτους καὶ εἰς τὸν ἄρτον τῆς προθέσεως. Ὅσον καὶ ἂν ἦτο ὁ λαὸς συμπετυκνωμένος, ἕκαστος εἶχεν ἀρκετὸν χῶρον ἵνα προσκυνήσῃ· εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα οὐδέποτε ἐβλαψεν οὔτε ὄφις, οὔτε σκορπίος· οὔτε εἶπεν ἕτερος πρὸς

(1) Μέτρον χωρητικότητος.

עֵשֶׂר מִכּוֹת הַבַּיִת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְעַשְׂרָה עַל
הַיָּם :

עֵשֶׂרָה נִסִּיּוֹנוֹת נִסּוּ אֲכַתִּינוּ לַהֲקַדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר * שְׁנַאֲמַר * וַיִּנְסּוּ
אֹתִי זֶה עֵשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי :

עֵשֶׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לֹאֲכַתִּינוּ בְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ * לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מֵרִיחַ
בֶּשֶׂר הַקָּדוֹשׁ * וְלֹא הִסְרִיחַ בֶּשֶׂר הַקָּדוֹשׁ
מֵעוֹלָם * וְלֹא נִרְאָה זָכוּב בְּבֵית
הַמִּטְבָּחִים * וְלֹא אָרַע קָרִי לְכַהֵן גָּדוֹל
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים * וְלֹא כָּבוּ גִשְׁמִים אִישׁ
שָׂר עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה * וְלֹא נִצְחָה הַרוּחַ
אֶת עַמּוּד הָעֵשֶׂן * וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל
בְּעוֹמֵר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים *
עַמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רוּחִים * וְלֹא
הָיָה נַחֲשׁ וְעַקְרָב בְּרוּשְׁלֵם מֵעוֹלָם :

τῆτο ὅπως καταστῶσιν ἔτι μᾶλλον ἀξιόποιοι οἱ ἀσεβεῖς οἱ καταστρέφοντες τὸν διὰ δέκα προσταγμάτων δημιουργηθέντα κόσμον· ἀξιοὶ δὲ μείζονος ἀμοιβῆς οἱ δίκαιοι, οἱ διατηροῦντες κόσμον δημιουργηθέντα διὰ δέκα προσταγμάτων.

2.

Δέκα γενεαὶ παρήλθον ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Νῶε. Ἐκ τούτου ἀναγνωρίζομεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὐταὶ διήγειρον τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὥστε (μετὰ παρέλευσιν τοσοῦτου χρόνου) ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τὰ τοῦ κατακλισμοῦ ὕδατα.

3.

Δέκα γενεαὶ παρήλθον ἀπὸ τοῦ Νῶε μέχρι τοῦ Ἀβραάμ. Ἐκ τούτου προσέτι καταδεικνύεται ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὐταὶ παρώργιζον αὐτόν, ἄχρις οὗ ἦλθεν Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ἡμῶν, καὶ δι' ἀπάσας ἀντημείφθη (τουτέστιν αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἀβραάμ ἀντεστάθμισαν τὴν κακίαν τῶσων γενεῶν).

4.

Δέκα δοκιμασίας ὑπέστη ὁ Ἀβραάμ, ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ εἰς πάσας ἀνεδείχθη ἀκλόνητος. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ τὴν ἄκραν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην του.

5.

Δέκα θαύματα ἐποιήθησαν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσῃ.

מִן הַרְשָׁעִים שְׂמַאֲבֵרִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת * וְלִתֵּן שְׂכָר
טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמַקְיָמִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת :

עֶשְׂרֵה דוֹרוֹת מְאָדָם וְעַד נַח לְהוֹדִיעַ
כִּמָּה אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו וְיִשְׁכַּל־הַדּוֹרוֹת
הָיוּ מַכְעִיסִין וּבֹאִין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם
אֶת מִי הַמַּבּוּל :

עֶשְׂרֵה דוֹרוֹת מִנַּח וְעַד אֲבָרָהָם
לְהוֹדִיעַ כִּמָּה אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו *
שְׁכַל־הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבֹאִין עַד
שֶׁבָא אֲבָרָהָם אֲבִינוּ וְקָבַל שְׂכָר כָּלָם :

עֶשְׂרֵה נִסְיוֹנוֹת נִתְּנָסָה אֲבָרָהָם
אֲבִינוּ וְעַמְד בְּכָלָם * לְהוֹדִיעַ כִּמָּה
חֶבְתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוּ :

עֶשְׂרֵה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבְתָּיִנוּ בְּמִצְרַיִם

σιν εἰς δίκην, ὅπως ἕκαστος μάθη, ὁμολογήσῃ καὶ
γνωρίσῃ ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Ποιητής, ὁ Δημι-
ουργός καὶ Πάνσοφος κριτὴς καὶ μάρτυς· ὅτι αὐ-
τὸς ἐνάγει εἰς δίκην καὶ δικάζει. Εὐλογημένος ὁ
Θεὸς ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ δὲν ὑπάρχει ἀδικία, οὔτε
λήθη, οὔτε ἀνασκοπαί, οὔτε δωροδοκία, καθότι τὸ
πᾶν εἰς αὐτὸν ἀνήκει. Γίνωσκε ὅτι τὰ πάντα θὰ κα-
ταλογισθῶσι καὶ σταθμισθῶσιν. Οὐδ' ἡ ἐλπίς σε
κολακεύσῃ ὅτι ὁ τάφος δύναται νὰ σοὶ χρησιμεύσῃ
ὡς ἄσυλον· διότι καθ' ὃν τρόπον ἐκὼν ἄκων ἐπλά-
σθης, ἐκὼν ἄκων ζῆς καὶ ἐκὼν ἄκων θ' ἀποθάνης,
οὔτως ἐκὼν ἄκων ὀφείλεις ἐν ἡμέρᾳ τινὶ νὰ δώσης
λόγον τῶν πράξεών σου ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως
τῶν Βασιλέων, τοῦ Ἁγίου καὶ Εὐλογητοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1.

Διὰ δέκα προσταγμάτων ἐδημιουργήθη ὁ κόσ-
μος. Καὶ διατί; Δι' ἐνὸς μόνου προσταγματος ἡδύ-
νατο ὁ Θεὸς νὰ δημιουργήσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ἠθέλησε

לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדֵעַ שְׁהוּא אֵל הוּא
הַיּוֹצֵר הוּא הַבּוֹרֵא הוּא הַמְכִּיֵן
הוּא הַדִּין הוּא הַיַּעַד הוּא בַּעַל דִּין
וְהוּא עֵתִיד לְדוֹן בְּרוּךְ הוּא שְׂאִין לְפָנָיו
לֹא עוֹלָה וְלֹא שְׂכָחָה וְלֹא מִשָּׂא פָנִים
וְלֹא מִקַּח שֹׁחַד שֶׁהֵכֵל שָׁלוֹן וְרַע
שֶׁהֵכֵל לְפִי חֶחֶשְׁבוֹן * וְאֵל יִבְטִיחַ
יִצְרָךְ שֶׁהַשְּׂאוֹל בֵּית מְנוּס לְךָ * שֶׁעַל
בְּרַחֲךָ אֶתָּה נּוֹצֵר * וְעַל בְּרַחֲךָ אֶתָּה
נוֹדֵר * וְעַל בְּרַחֲךָ אֶתָּה חֵי * וְעַל
בְּרַחֲךָ אֶתָּה עֵתִיד לְתַן דִּין וְחֶשְׁבוֹן
לְפָנָי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּרוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא :

פרק חמישי

בַּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם *
וּמֵה תְּלֻמוֹד לּוֹמֵר * וְהֵלֵא כַּמֵּאמֵר
אֶחָד יִכַּל לְהַבְרִאות * אֵלֵא לְהַפְתִּיעַ

μανθάνων τὸν Νόμον εἰς προσβεβηκυῖαν ἡλικίαν
πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς μελάνην ἐπὶ ρυπαροῦ χάρ-
του.

26.

Ραββὶ Ἰωσήδ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰούδα, ὁ ἐκ κώμης τῆς
Βαβυλωνίας ἔλεγεν.—Ὁ μανθάνων παρὰ τῶν νέ-
ων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς ἐσθίοντα ἀώρους στα-
φυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον ἐκ τοῦ πιεστηρίου. Καὶ ὁ
μανθάνων παρὰ πρεσβυτέρων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς
τὸν ἐσθίοντα ὀρίμους σταφυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον
παλαιόν.

27.

Ὁ Ραββὶ ἔλεγε.—Μὴ ἐπιβλέψῃς εἰς τὴν φιάλην
ἀλλ' εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχόμενον. Ἰπάρχουσι
φιάλαι νέαι πλήρεις παλαιοῦ οἴνου, καὶ φιάλαι
παλαιαὶ ἐντὸς τῶν ὀπίων δὲν ὑπάρχει οὐδὲ πρόσ-
φατος οἴνος.

28.

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Καφάρρου, ἔλεγεν.—Ὁ φθό-
νος, ἡ λαγνεῖα καὶ ἡ φιλοδοξία καταστρέφουσι τὴν
ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

29.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Πάντες μὲν οἱ γεννη-
θέντες ὀφείλουσι ν' ἀποθάνωσιν, οἱ δὲ ἀποθανόντες
ν' ἀναστηθῶσιν· οἱ δὲ ἀναστηθέντες γὰρ ὑποβληθῶ-

זָקֵן לְמָה הוּא רוּמָה * לְדָוִד כְּתוּבָה
עַל גֵּיז מְחוּק :

י" רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אִישׁ כִּפּוּר הַבְּבֵלִי
אוֹמֵר * הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן הַקְּטָנִים
לְמָה הוּא רוּמָה * לְאוֹכַל עֲנָבִים קְהוֹת
וְשׁוֹתָה יַיִן מִגֵּתוֹ * וְהַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן
הַזְּקֵנִים לְמָה הוּא רוּמָה * לְאוֹכַל עֲנָבִים
בְּשׂוֹדוֹת וְשׁוֹתָה יַיִן יֶשֶׁן :

י" רַבִּי אוֹמֵר * אִלּוּ תִסְתַּכַּל בְּקִנְקָן אֵלֵא
בְּמָה שִׁישׁ בּוֹ * יֵשׁ קִנְקָן חֲדָשׁ מֵלֵא
יֶשֶׁן וְיֶשֶׁן שֶׁאֶפִּילוּ חֲדָשׁ אֵין בּוֹ :

כ" רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר * הַקְּנָאָה
וְהַתְּאֹוָה וְהַכְּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם
מִן הָעוֹלָם :

כ" הוּא הִיָּה אוֹמֵר * הַיְלֻדִים לְמוֹת *

וְהַמֵּתִים לְהַחְיֹות * וְהַחַיִּים לְדַל *
ΙΛΙΟΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΡΙΟΥ

ἐν τῷ προδόμῳ ἵνα γενήης δεκτὸς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ
μεγάρου.

22.

Ὁ αὐτὸς προσέτι ἔλεγε. — Μία ὥραν μετανοίας
καὶ ἀγαθοεργίας ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἰσχύει πλε-
ον ἢ ὄλος ὁ βίος ἐν τῷ ἄλλῳ, καὶ εἶναι προτιμο-
τέρα μία ὥρα μακαριότητος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἢ
ὁ βίος τοῦ κόσμου τούτου.

23.

Ραββὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ ἔλεγεν. — Ἐν
στιγμῇ ὀργῆς τοῦ φίλου σου μὴ προσπάθει νὰ τὸν
ἠσυχάσῃς· μὴ παρηγόρει αὐτὸν ἐνῶ ὁ νεκρὸς του
κεῖται ἔμπροσθεν αὐτοῦ· μὴ μετὰπειθε αὐτὸν τοῦ ἀ-
ναθήματός του καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήγγειλεν αὐτό·
μηδὲ σπεῦδε ἵνα ἴδῃς αὐτὸν ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν διέ-
πραξεν ἁμαρτίαν.

24.

Σαμουήλ ὁ νεώτερος ἔλεγεν. — Ὅταν ὁ ἐχθρὸς
σου πέσῃ, μὴ χαρῆς· καὶ ἄς μὴ εὐφραίνεται ἡ καρ-
διά σου, ὅταν ὀλισθήσῃ· μὴ ὁ Κύριος ἴδῃ τοῦτο
καὶ τῷ φανῇ κακὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του (ἦτοι
μὴ δυσαρεστηθῇ διὰ τοῦτο) καὶ μετατρέψῃ τὸν θυ-
μόν του ἀπ' αὐτοῦ (τοῦ ἐχθροῦ σου) ἐναντίον σου.

25.

Ἐλισαῖος ὁ υἱὸς Ἀβουγιᾶ ἔλεγεν. — Ὁ μανθά-
νων τὴν ἱερὰν γραφὴν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας πρὸς τί
ὁμοιάζει; — Πρὸς μελάνην ἐπὶ νέου χαρτοῦ. Καὶ ὁ

עֲצֶמְךָ בְּפִרְזוֹר כְּרִי שֶׁתִּכְנַס לְמַרְקְלִין :

” הוּא הָיָה אוֹמֵר * יִפֶּה שְׁעָה אַחַת
בְּתִשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא * וַיִּפֶּה שְׁעָה
אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא
מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה :

” רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר * אֵל
תִּרְצֶה אֶת חֲבֵרְךָ בְּשַׁעַת כַּעֲסוֹ * וְאֵל
תִּנְחַמְנוּ בְּשַׁעַת שְׂמִתּוֹ מוֹטֵל לְפָנָיו *
וְאֵל תִּשְׁאַל לוֹ בְּשַׁעַת נִדְרוֹ * וְאֵל
תִּשְׁתַּדֵּר לְרֵאוֹתוֹ בְּשַׁעַת קִלְקֻלָּתוֹ :

” שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר * בְּנִפְל אוֹיְבְךָ
אֵל תִּשְׁמַח וּבְבִשְׁלוֹ אֵל יִגַּד לְבָבְךָ * פֶּן
יִרְאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהִשִּׁיב מַעֲרִיו אִפּוֹ :

” אֱלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר * הַדּוֹמֵד
תּוֹרָה יֵלֵךְ לְמָה הוּא דוֹמֵה * לְדָיו
כְּתוּבָה עַל נֵיר חַדִּשׁ * וְהַלּוֹמֵחַ מוֹתֵחַ

17.

‘Ο Ραββί Συμεών ἔλεγεν.— Ὑπάρχουσι στέφανοι τρεῖς· ὁ στέφανος τοῦ Νόμου, ὁ στέφανος τοῦ ἱερατείου καὶ ὁ στέφανος τῆς βασιλείας, ἀλλ’ ὁ στέφανος τῆς ἀγαθῆς φήμης εἶναι τῶν τριῶν ὁ πολυτιμότερος.

18.

‘Ο Ραββί Νεοράκης ἔλεγε.— Μετοίκησον εἰς τόπον, ὅπου μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ ἱερός Νόμος, μηδὲ νόμιζε ὅτι αὐτὸς θὰ σὲ ἀκολουθῇ, ἢ ὅτι οἱ μετὰ σοῦ θὰ σὲ βοηθήσωσιν εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ· μὴ ἐμπιστεύου δὲ εἰς τὴν διάνοιάν σου (1).

19.

‘Ο Ραββί Ἰανάνη ἔλεγεν.— Ἄδυνατοῦμεν νὰ δώσωμεν λόγον περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀσεβῶν καὶ περὶ τῶν παθημάτων τῶν δικαίων.

20.

‘Ο Ραββί Ματθίας, ὁ υἱὸς Χαρά ἔλεγε.— Χαιρέτα σὺ πρῶτος πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἔσο μᾶλλον οὐρὰ μετὰ τῶν λεόντων, ἢ κεφαλὴ μετὰ τῶν ἀλωπέκων.

21

‘Ο Ραββί Ἰακώβ ἔλεγεν.— Ὁ κόσμος οὗτος ὡς πρὸς τὸν ἄλλον εἶναι ὡς πρόδομος· παρασκευάζου

(1) Τουτέστιν ἂν διχόμενης μετὰ ἀμαθῶν οὐδεμίαν θὰ ἔχῃς ἐλπίδα νὰ γείνης σοφός καὶ οὔτε ἡ φυσικὴ σου διανοία δύναται νὰ σοὶ παράσχη ἀρκετὴν διδασκαλίαν. (Σ. Μ.)

” רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר * שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים
הֵם * כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהֵנָּה
וְכֶתֶר מַלְכוּת * וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלָה
עַל גְּבִיהֶם :

” רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר * הוּי גּוֹלָה לְמָקוֹם
תּוֹרָה * וְאֵל תֵּאֲמַר שֶׁהִיא תְּבֵא
אַחֲרָיְךָ * שְׁחַבְרִיךָ יְקִימוּהָ בִּירְךָ * וְאֵל
בִּינְתְּךָ אֵל תִּשְׁעֵן :

” רַבִּי יֵנְאִי אוֹמֵר * אֵין בִּידְנֵנו לֹא
מִשְׁלוֹת הַרְשָׁעִים * וְלֹא מִיִּסוּרֵי
הַצַּדִּיקִים :

” רַבִּי מַתְיָא בֶן חַרְשֵׁי אוֹמֵר * הוּי
מְקַדִּים בְּשֵׁלוֹם כָּל-אָדָם * וְהוּי זָנֵב
לְאֲרִיזוֹת * וְאֵל תְּהִי רֹאשׁ לְשׁוֹעֲלִים :

” רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר * הָעוֹלָם הַזֶּה רוֹמָה
לְפָרְזֵדוֹר בְּפָנֵי הָעוֹלָם אֲבָא הַתְּקֵן
מִיָּסְדֵי הַתְּקֵן

ρον εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου. Ἔσο ταπεινὸς πρὸς πάντας. Ἐὰν παραμελήσῃς τὸν θεῖον Νόμον, πολλὰ ἐμπόδια ἔμπροσθέν σου θέλεις ἀπαντήσῃ· ἀλλ' ἔὰν μοχθήσῃς εἰς τούτου τὴν μελέτην, ὁ Θεὸς δύναται νὰ σὲ ἀνταμείψῃ θαυμάσιως.

13.

Ὁ Ραββὶ Ἐλιέζερ ἔλεγεν Ὁ ποιῶν ἕν ἔργον ἀγαθόν, προμηθεύεται ἕνα ὑπερασπιστήν, καὶ ὁ πρᾶτων ἀμάρτημα ἀποικτᾶ ἕνα κατήγορον. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀγαθοεργία εἶναι ἀσπίς κατὰ τῶν δυστυχημάτων.

14.

Ραββὶ Ἰωχανᾶς ὁ σανδαλοποῖδς ἔλεγε.— Πᾶσα δμηγυρις σκοπὸν προτιθεμένη εὐάρεστον τῷ Θεῷ, θέλει διαρκέσει χρόνον μακρὸν, ἢ δὲ μὴ ἔχουσα σκοπὸν τῷ Θεῷ εὐάρεστον δὲν θέλει διαρκέσει ἐπὶ πολὺν χρόνον.

15.

Ῥαββὶ Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Σιαμουᾶ ἔλεγεν.— Ἡ τιμὴ τοῦ μαθητοῦ σου ἔστω εἰς σὲ περιπόθητος ὡς ἡ ἰδική σου, ἢ τιμὴ τοῦ πλησίον σου ἔστω ἴση πρὸς τὸν φόβον τοῦ διδασκάλου σου, καὶ ὁ φόβος πρὸς τὸν διδασκάλον σου, ἔστω ὁμοιος πρὸς τὸν φόβον, τὸν ὅποιον ἔχεις πρὸς τὸν Θεόν.

16.

Ὁ Ραββὶ Ἰούδας ἔλεγε.— Πρόσεχε εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καθότι λάθος τι εἰς τὴν μελέτην ταύτην, θεωρεῖται ὡς ἐκούσιον παράπτωμα. ⁽¹⁾

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν ἀρχὴν ὅτι «οὐδεὶς πολίτης δύναται νὰ προσποιήται ἀγνοίαν τοῦ νόμου, ἢ ἀπαλλαγῆ τῶν ἀποτέλεσμάτων τῶν ἀξιοποιῶν αὐτοῦ πράξεων.» (Σημ. Μεταφ.)

בְּפָנַי כָּל הָאָדָם * וְאִם בְּטִלְתָּ מִן
הַתּוֹרָה * יֵשׁ לְךָ בְּטָלִים הַרְבֵּה כְּנִגְדְּךָ *
וְאִם עָמַלְתָּ בַתּוֹרָה * יֵשׁ לּוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה
לְתַן לְךָ :

” רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר * הַעוֹשֶׂה מִצְוָה
אַחַת * קָנָה לוֹ פְּרָקְלִיט אַחֵר *
וְהַעוֹבֵר עַבְרָה אַחַת * קָנָה לוֹ קַטְגוֹר
אַחֵר * תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּתָרִים
בְּפָנַי הַפְּרָעָנוֹת :

” רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדֵּלָר אָמַר * כָּר
כְּנִסְיָה שְׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם *
סוֹפָה לְהַתְקִים * וְשְׂאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם *
אִין סוֹפָה לְהַתְקִים :

” רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן שִׁמוֹעַ אָמַר * יְהִי
כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשִׁלְךָ *
וּכְבוֹד חֵבְרֶךָ כְּמוֹרָא רַבְּךָ * וּמוֹרָא
רַבְּךָ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם :

” רַבִּי יְהוּדָה אָמַר * הָיִי זְהִיר בַּתְּלָמוֹד
שְׁשֻׁנָּת תַּלְמוֹד עוֹלָה וְנִדוּן :

8.

‘Ο Παββί Ίωσήσ ἔλεγεν.—‘Ο σεβόμενος τὸν θεῖον Νόμον θέλει εἶσθαι σεβαστὸς αὐτὸς ὁ ἴδιος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὁ δὲ περιφρονῶν τὸν Νόμον, παρὰ τῶν ἀνθρώπων θέλει περιφρονεῖσθαι.

9.

‘Ραββί Ίσμαήλ ὁ υἱὸς τοῦ ἔλεγεν.—‘Ο ἀπέχων νὰ ἐδρεύῃ δικαστῆς ἀποφεύγει τὸ μῖσος, τὴν κλοπὴν καὶ τὴν ἐπιорκίαν· ὁ δὲ ὑπερηφανεύμενος ἐν τῷ δευθύνειν τὰς συνειδήσεις, εἶναι μωρός, ἀσεβῆς καὶ ἀλαζών.

10.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Μὴ κρίνε μόνος, διότι οὐδεὶς πλὴν τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ κρίνῃ μόνος· μήτε εἰπὲ εἰς τοὺς συνδικαστὰς σου, ἐγκρίνατε τὴν κρίσιν μου, διότι ἐκεῖνοι δύνανται νὰ εἰπωσι τοῦτο, οὐχὶ σύ.

11.

‘Ο Παββί Ίωναθάς ἔλεγεν.—‘Ο ὢν πτωχὸς καὶ τὸν νόμον τηρῶν, θέλει τηρήσει τοῦτον καὶ πλούσιος γινόμενος, ὁ δὲ παραβιάζων τὸν νόμον, πλούσιος ὢν, θέλει παραβιάσει αὐτόν, καὶ ἂν περιέλθῃ εἰς ἔνδειαν.

12.

‘Ο Παββί Μάτρ ἔλεγεν.—‘Ασχολοῦ ὀλιγώτερον εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἀφιερῶθητι πλεῖστε·

“ רַבִּי יוֹסִי אָמַר * כָּל־הַמְּכַבֵּד אֶת־
הַתּוֹרָה גּוֹפּוֹ מְכַבֵּד עַל הַבְּרִיּוֹת *
וְכָל־הַמְּחַלֵּל אֶת־הַתּוֹרָה * גּוֹפּוֹ מְחַלֵּל
עַל הַבְּרִיּוֹת :

“ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר * הַחֹשֶׁךְ עֲצָמוֹ מִן־
הַדֵּיּן פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ אִיבָא וְגַזַּל וְשׁוֹבֵעַת
שׁוּא * וְהַגַּם לְבוֹ בְּהוֹרָאָה * שׁוֹטֵה רֶשַׁע
וְגַם רוּחַ :

“ הוּא הִיָּה אָמַר * אַל תְּהִי דָן יְחִידִי *
שְׂאִין דָּן יְחִידִי אֶלָּא אַחַד * וְאַל
תֵּאמַר קִבְּלוּ דַעְתִּי * שְׁהֵן רֶשְׂאִין וְלֹא
אַתָּה :

“ רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר * כָּל הַמְּקִים אֶת־
הַתּוֹרָה מֵעַנִּי * סוֹפוֹ לְקִימָה
מֵעֶשֶׂר * וְכָל הַמְּכַבֵּל אֶת־הַתּוֹרָה
מֵעֶשֶׂר סוֹפוֹ לְבִטּוּלָה מֵעַנִּי :

“ רַבִּי מֵאִיר אָמַר * הוּי מִמַּעַט בְּעַסֵּק
וְעֵסוֹק בְּתוֹרָה * וְהוּי שְׂפֵל דְּהוּי

4.

Ραββί Λευιτᾶς ὁ ἐκ Γαμνίας ἔλεγε. — Ἔσο ταπεινὸς πρὸς πάντας, διότι αἱ τοῦ ἀνθρώπου ἐλπίδες ἀπολήγουσιν εἰς σκώληκας.

5.

Ραββί Ἰωχανάν ὁ υἱὸς Βερωνᾶ ἔλεγεν. — Ὁ λάθρα βεβηλῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, φανερὰ θέλει τιμηθῆ, εἴτε ἐξ ἀπάτης ἢ βεβήλωσις γίνῃ, εἴτε ἐν σπουδῇ.

6.

Ραββί Ἰσμαήλ (ὁ υἱὸς τοῦ Ραββί Ἰωσή) ἔλεγεν. Εἰς τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ διδάσκῃ, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεισθαι καὶ διδάσκειν· εἰς δὲ τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐκτελῇ τὰ διδασθέντα, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεισθαι, διδάσκειν, τηρεῖν καὶ ἐκτελεῖν.

7.

Ὁ Ραββί Σαδὼκ ἔλεγε. — Μὴ μεταχειρίζου τὸν θεῖον Νόμον δίκην στεφάνου, δι' οὗ τὴν κενοδοξίαν σου νὰ δεικνύῃς· μήτε μεταχειρίζου αὐτὸν ὡς λίσγον πρὸς ὠφέλειάν σου (ἦτοι ὡς ὄργανον φιλοδοξίας ἢ ἰδιοτελείας). Ὁ δὲ Ἡλλήλ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλεγεν· ὅστις μεταχειρίζεται τὸν στέφανον τοῦ Νόμου (πρὸς ἴδιον ὄφελος) θέλει ἀποθάνει· ἐντεῦθεν δὲ συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἐκμεταλλεὺς τὸν θεῖον Νόμον διαπράττει αὐτοχειρίασιν.

רַבִּי לְוִיטָס אִישׁ יְבֵנָה אוֹמֵר * מֵאֵד
מֵאֵד הוּא שְׁפַל רוּחַ בְּפָנָי כָּל הָאָדָם
שֶׁתְּקוּת אָנוּשׁ רָמָה :

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר * כָּר
הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּסֵתֵר *
נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ בְּגִלּוֹי * אַחַד שׁוֹגֵג וְאַחַד
מִזִּיד בְּחֵלּוֹל הַשֵּׁם :

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר * הַדּוֹמֵד עַל
מִנַּת לְלַמֵּד * מִסְּפִיקִין בִּידוֹ לְלַמּוֹד
וְלְלַמֵּד * וְהַדּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת *
מִסְּפִיקִין בִּידוֹ לְלַמּוֹד וְלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר
וְלַעֲשׂוֹת :

רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר * אַל תַּעֲשֵׂם עֲטֵרָה
לְהַתְגַּדֵּל בָּהֶם * וְלֹא קָרְדִם
לְחַפּוֹר בָּהֶם * וְכֵן הָיָה הַלֵּל אוֹמֵר *
וְדֹאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנְאֵי חֻלְף * הָא לְמַדָּת *
כָּל־הַנְּהַגָה מִדְּבַרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיִּיו מִן

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ : העולם
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΥΡΙΟΥ

τύριά σου ἢ μελέτη μου εἰσὶ (ψιλ'. ριθ. 99). Τίς ὁ ἀνδρεῖος; Ὁ κατακυριεύων τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, ὡς γέγραπται. «Καλλίτερος εἶναι ὁ μακροθύμος ἢ ὁ δυνατὸς· ὁ δὲ ἐξουσιάζων τὴν ὁργὴν του, κρείσσων τοῦ ἐκποροθοῦντος πόλιν (Παροιμ. στ. 32.)» Τίς ὁ πλούσιος; Ὁ ἀρκοῦμενος εἰς ὅσα ἔχει, ὡς γέγραπται. «Ἄν τρώγῃς ἐκ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν σου, μακάριος θέλεις εἶσαι καὶ εὐτυχία εἰς σὲ (ψαλ. ρηκ. 2). Μακάριος θέλεις εἶσαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εὐτυχὴς εἰς τὸν ἄλλον.» Τίς ὁ ἀξιότιμος; ὁ σεβόμενος τοὺς ἄλλους, ὡς γέγραπται. «Διότι τοὺς δοξάζοντάς με θέλω δοξάσει, οἱ δὲ καταφρονοῦντές με θέλουσιν ἐξευτελισθῆ (Α. Σαμουὴλ β' 30).»

2.

Ὁ Βὲν Ἀζάης ἔλεγεν. Σπεῦδε νὰ ἐκτελεῖς τὴν μικρὰν ἐντολήν, (ὡς τὴν μεγάλην) καὶ ἀπόφυγε οἰονδήποτε παράπτωμα, διότι πᾶσα ἐνάρετος πράξις συνεπισύρει μεθ' ἑαυτῆς ἄλλην, τὸ δὲ παράπτωμα σύρει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον, ἐπειδὴ ἢ μὲν ἀρετὴ ἀνταμείβεται δι' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ἢ δὲ κακία τιμωρεῖται δι' αὐτῆς τῆς κακίας.

3.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. Μηδένα περιφρόνει, μήτε νόμιζε ἀδύνατον οἰονδήποτε πράγμα καθότι οὐδεὶς ὁ μὴ ἔχων μίαν ὥραν αἰσίαν, καὶ οὐδὲν τι τὸ μὴ δυνάμενον νὰ λάβῃ χώραν.

הַשְּׂכַלְתִּי כִּי עֲדוּתִיךָ שִׁחָה לִּי * אִיזְהוּ
גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יְצֵרוֹ * שֵׁנֵאמַר * טוֹב
אַךְ אַפִּים מִגְבוּר וּמִשַׁל בְּרוּחוֹ מִלְכָּד
עִיר * אִיזְהוּ עֵשִׂיר הַשְּׂמֵחַ בַּחֲלָקוֹ *
שֵׁנֵאמַר * יִגִּיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכַל אִשְׁרִיךָ
וְטוֹב לָךְ * אִשְׁרִיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה * וְטוֹב
לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא * אִיזְהוּ מְכַבֵּד הַמְכַבֵּד
אֶת הַבְּרִיּוֹת * שֵׁנֵאמַר * כִּי מְכַבְּרִי אֶכְבֵּד
וּבִי יִקְלוּ :

בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר * הוּי רִץ לְמִצּוֹה קִלָּה *
וּבוֹרַח מִן הָעֵבֶרָה * שִׁמְצוֹה גּוֹרֶרֶת
מִצּוֹה * וְעֵבֶרָה גּוֹרֶרֶת עֵבֶרָה * שִׁשְׁבֵּר
מִצּוֹה מִצּוֹה * וְשִׁבֵּר עֵבֶרָה עֵבֶרָה :

הוּא הִיָּה אוֹמֵר * אֵל תְּהִי בְּזוֹ לְכָר
אָדָם * וְאֵל תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל
דְּבָר * שֵׁאִין לָךְ אָדָם שֵׁאִין לוֹ שַׁעָה *
וְאִין לָךְ דְּבָר שֵׁאִין לוֹ מְקוֹם

ξηροὺς εἰς τὴν ἔρημον, γῆν ἄλμυρὰν καὶ ἀκατοίκητον. (Ἱερεμίας ιζ', 6). Ἄλλ' ὁ ἔχων πλείονα ἀγαθοεργήματα ἢ γινῶσιν πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὅμοιάζει πρὸς δένδρον ὀλιγόκλαδον μὲν, ἀλλὰ πολύρριζον. Ἐὰν πάντες αἱ λαίλαπες ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ, ἢ-θελον εἶσθαι ἀνίσχυροι νὰ τὸ κλονίσωσιν, ἢ νὰ μεταβάλλωσι τὴν θέσιν του, ὡς γέγραπται « Διότι θέλει εἶσθαι ὡς δένδρον πεφυτευμένον πλησίον τῶν ὑδάτων τὸ ὁποῖον ἐξαπλῶνει τὰς ρίζας αὐτοῦ πλησίον τοῦ ῥύακος, καὶ δὲν θὰ ἀισθάνηται ὅταν ἔρχηται τὸ καῦμα, ἀλλὰ τὸ φύλλον αὐτοῦ πάντοτε θὰ ἦναι πράσινον, ἐν ἔτει ἀνομβρίας δὲν θὰ ὑποφέρῃ, οὐδὲ θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνη καρπὸν (Ἱερεμία ιζ', 8).

26

Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Χισμαῖ ἔλεγεν. — Οἱ νόμοι οἱ ἀφορῶντες εἰς τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀκαθάρτων γυναικῶν, εἶναι οὐσιωδέστατοι ἢ δὲ ἀστρονομία καὶ ἢ γεωμετρία εἶναι κοσμήματα τῆς ἐπιστήμης.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ Δ'.

1.

Ἄνθρωπος ἔλεγε. — Τίς ὁ σοφός; Ὁ μανθάνων παρὰ πάντων, ὡς γέγραπται. « Παρὰ πάντων τῶν διδασκόντων με μανθάνω, διότι τὰ μαρ-

בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב • אֲבָל
כָּל־שִׁמְעֵשׂוּי מְרַבִּין מַחְכְּמָתוֹ לְמָה הוּא
דוֹמָה • לְאֵילִן שֶׁעֲנַפָּיו מוֹעֲטִין וְשָׂרְשָׁיו
מְרַבִּין • וְאֵפִילוּ כָל־הַרוּחֹת שֶׁבְּעוֹלָם
בְּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ • אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ
מִמְקוֹמוֹ • שְׁנֵאֲמַר • וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוֹל
עַל מַיִם • וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו •
וְלֹא יִרְאֶה כִּי יבֹא חֶסֶם • וְהָיָה עֲלֵהוּ
רַעֲנָן • וּבִשְׁנַת בְּצֻרַת לֹא יִדָּאָג • וְלֹא
יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי :

רַבִּי אֲלֵעָזָר בֶּן חֲסִמָּא אוֹמֵר • קִנְיִן
וּפְתָחֵי נְדָה הֵן הֵן גּוֹפֵי הַלְכוֹת •
תְּקוּפוֹת וְגַמְטְרִיאוֹת פְּרַפְרָאוֹת
לְחַכְמָה :

פרק רביעי

בֶּן זוּמָא אוֹמֵר • אֵיזְהוּ חֶסֶם הַלּוֹמֵד
מִכָּל־אָדָם • שְׁנֵאֲמַר •

ἐν πίστει, ἀνοικτὸς ὁ κατάλογος. ἡ δὲ χεὶρ γράφει, ὁ βουλομένης δύναται νὰ δανεισθῆ, οἱ δὲ εἰσπράκτορες ἀείποτε περιφέρονται καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ πληρώνωσιν αὐτοῖς ἐκόντες ἄκοντες, διότι ἀπολαύουσιν ὑποστηρίξεως. Ἡ δοθεῖσα κρίσις δικαία ἐστὶ καὶ εὐθεία· ἅπαντες δὲ ἐτοιμάζονται πρὸς συμπόσιον (τουτέστι διὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν).

24.

Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζάρου, ἔλεγεν. — Ἄνευ θρησκείας δὲν ὑπάρχουσι κοινωνικαὶ ἀρεταί, ἀλλ' ἄνευ κοινωνικῶν ἀρετῶν, δὲν ὑπάρχει θρησκεία. Ἄνευ σοφίας δὲν ὑπάρχει φόβος Θεοῦ, καὶ ἄνευ φόβου Θεοῦ δὲν ὑπάρχει σοφία· ἄνευ συνέσεως δὲν ὑπάρχουσι γνώσεις, καὶ ἄνευ γνώσεων δὲν ὑπάρχει σύνεσις· ἄνευ ἄρτου δὲν ὑπάρχει διδασκαλία, ἀλλ' ἄνευ διδασκαλίας δὲν ὑπάρχει ἄρτος.

25.

Ὁ αὐτὸς προσέθετο. — Ὁ ἔχων πλείονα γινώσκει ἢ καλὰς πράξεις πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὁμοιάζει πρὸς πολυκλαδον δένδρον ἀλλ' ὀλιγόρριζον. Οἰαδῆποτε πνοὴ ἀνέμου ἀρᾶται πρὸς ἐκρίζωσιν καὶ καταβολὴν αὐτοῦ, ὡς γέγραπται: «Διότι θέλει εἰσθαι ὡς ἡ ἀγριομυρική εἰς τὴν ἔρημον, καὶ δὲν θέλει ἰδεῖ ὅταν ἔλθῃ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ θέλει κατοικεῖ τόποις

פְּתוּחַ * וְהָיָה כּוֹתֶכֶת * וְהַנְּבֵאִין מַחֲזִירִין
תְּדִיר בְּכֹל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם בֵּין
מִדְעָתוֹ וּבֵין שְׂלֵא מִדְעָתוֹ * וַיֵּשׁ לָהֶם
עַל מָה שֵׁיִסְמְכוּ * וְהָדִין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל
מִתְקֵן לְסְעוּדָה :

70 רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר * אִם אֵין
תּוֹרָה אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ * אִם אֵין
דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֵין תּוֹרָה * אִם אֵין חֲכָמָה
אֵין יְרָאָה * אִם אֵין יְרָאָה אֵין חֲכָמָה *
אִם אֵין דַּעַת אֵין בִּינָה * אִם אֵין בִּינָה
אֵין דַּעַת * אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה *
אִם אֵין תּוֹרָה אֵין קָמַח :

80 הוּא הָיָה אוֹמֵר * כָּל שְׁחֲכָמְתוֹ מֵרַבָּה
מִמְעָשָׂיו לְמָה הוּא דוֹמָה * לְאֵילָן
שֶׁעֵיִפוּ מֵרַבִּין וְשֶׁרָשָׁיו מוֹעֵטִין * וְהָרוּחַ
בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו *
שֶׁנֶּאֱמַר * וְהָיָה כַּעֲרַעַר בְּעֶרְבָה וְלֹא
יִרְאָה כִּי יָבֵא טוֹב * וְשֶׁכֶּן חֲרִיִּים

ἀγάπην, ὅτε τῷ ἐδήλωσεν ὅτι τὸν ἔπλασε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ, ὡς γέγραπται. «Διότι κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον (Γεν. θ' 6).

20.

Προσφιλεῖς εἶναι οἱ Ἰσραηλίται τῷ Θεῷ διότι ἐκάλεσεν αὐτοὺς υἱοὺς του, καὶ κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι ἐκάλει αὐτοὺς υἱοὺς του, ὡς γέγραπται «Υἱοὶ ἐστὲ Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ὑμῶν (Δευτ. ιδ' 1).

21.

Οἱ Ἰσραηλίται εἶναι προσφιλεῖς τῷ Θεῷ, καθότι ἔδωκεν αὐτοῖς πᾶν ὅτι εἶχε πολυτιμότερον κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι τοῖς παρεχώρησε πᾶν ὅ,τι εἶχε πολυτιμότερον, ὡς γέγραπται «Διότι καλὴν διδασκαλίαν σᾶς ἔδωκα, μὴ ἐγκαταλείψατε τοὺς νόμους (Παροιμ. δ' 2).

22.

Περὶ πάντων προϋνοήθη· οὐχ ἦττον ὅμως τὸ αὐτεξούσιον ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις· ὁ κόσμος κρίνεται ἐπὶ τῷ κρείττονι αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα κρέμαντα ἐκ τοῦ πολυαρίθμου τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

23.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι· Πανθ' ὅσα ὁ ἄνθρωπος ἔχει, ἐδόθησαν αὐτῷ εἰς παρακαταθήκην· δίκτυον ἠπλώθη ἐπὶ πάντων τῶν ζώων· ἀνοικτὴ εἶναι ἡ ἀποθήκη, ὁ ἐργαστηριαρχὸς δίδει

שְׁנֵכָרָא בְּצַלְם * שְׁנֵאמַר * כִּי בְּצַלְם
אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם :

חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שְׁנֵקְרָאוּ בְּנִים לְמָקוֹם *
חֶבְהָ יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שְׁנֵקְרָאוּ
בְּנִים לְמָקוֹם * שְׁנֵאמַר * בְּנִים אַתֶּם לַיְי
אֱלֹהֵיכֶם :

חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שְׁנֵגַתָן לָהֶם כְּרִי
חֲמֻדָּה * חֶבְהָ יִתְּרָה נֹדַעַת
לָהֶם * שְׁנֵגַתָן לָהֶם כְּלִי חֲמֻדָּה יִשְׁבוּ
נִבְרָא הָעוֹלָם * שְׁנֵאמַר * כִּי לִקַּח טוֹב
נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ :

הַכֹּל צָפוּי וְהַרְשׁוֹת נִתּוֹנָה * וּבִטּוֹב
הָעוֹלָם נִדּוֹן * וְהַכֹּל לְפִי רֵב
הַמַּעֲשֶׂה :

הוּא הָיָה אוֹמֵר * הַכֹּל נָתַן בְּעֶרְכוֹן *
וּמִצּוֹדָה פְּרוּשָׁה עַל כָּל הַחַיִּים *
הַחֲנוּת פְּתוּחָה * וְהַחֲנוּנִי מְקוּרָה וְהַפְּנִקָּה

ὦν τὸν πλησίον τοῦ νὰ ἐρυθριάσῃ δημοσίᾳ, ὁ παραβιάζων τὴν Διαθήκην τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ καὶ ὁ παρεξηγῶν τὸν θεῖον Νόμον, καὶ τοὶ πολυμαθῆς καὶ ἀγαθοποιὸς, δὲν συμμετέχει τῆς μελλούσης ζωῆς.

16.

Ἄραββί Ἰσμαήλ ἔλεγε. — Σπεῦδε δρομαίως πρὸς τοὺς προϊσταμένους σου, δεῖξον σεαυτὸν εὐπροσέγγορον πρὸς τοὺς νέους, καὶ δέχου πάντα ἄνθρωπον μεθ' ἰλαρότητος.

17.

Ἄραββί Ἀχιβάς ἔλεγεν. — Ὁ ὑπερβολικὸς γέλως καὶ ἡ κουφόνοια παρασύρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀκράτειαν.

18.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι — Ἡ Μασσορὰ εἶναι φραγμὸς τοῦ θεοῦ Νόμου, τὰ δέκατα εἶναι φραγμὸς τοῦ πλοῦτου, τὰ ἀναθήματα εἶναι φραγμὸς τῆς ἐγκρατείας, φραγμὸς δὲ τῆς σοφίας εἶναι ἡ σιγή.

19.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς. — Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προσφιλὴς τῷ Θεῷ, διότι ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα αὐτοῦ· εἰς τοῦτο δὲ ἰδίως ἔδειξεν αὐτῷ μεγίστην

וְהַמְלָכִין פָּנֵי חֲבָרוֹ בְּרַבִּים * וְהַמְפָּר
בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ * וְהַמְנַלָּה
פָּנִים בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא כִהְלָכָה * אִף עַל
פִּי שֵׁשׁ בֵּידוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים *
אִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא :

” רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר * הוּי קַל לְרֹאשׁ *
וְנוֹחַ לְתַשְׁחָרֵת * וְהוּי מְקַבֵּל אֶת
כָּל הָאָדָם בְּשִׂמְחָה :

” רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר * שְׁחֹק וְקִלּוֹת
רֹאשׁ * מְרַגְלִין אֶת הָאָדָם
לְעֵרוּהָ :

” הוּא הִיָּה אוֹמֵר * מִסֶּרֶת סִיג לְתוֹרָה *
מַעֲשָׂרוֹת סִיג לְעֵשֶׂר * נְדָרִים
סִיג לְפָרִישׁוֹת * סִיג לְחֵכְמָה שְׂתִיקָה :

” הוּא הִיָּה אוֹמֵר * חֲכִיב אָדָם שְׁנִבְרָא
בְּצֵלָם * חֲבָא יְתִירָא נִוְהַעַת לֵו :

11.

‘Ο Ραββί Χανινᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσᾶ ἔλεγεν.—
 “Οστις τὸν φόβον τῆς ἁμαρτίας ἔχει ἀνώτερον τῆς
 σοφίας, ἢ σοφία αὐτοῦ διατηρεῖται· ἂν δὲ ἡ σοφία
 αὐτοῦ ὑπερέχη τοῦ φόβου τῆς ἁμαρτίας, ἢ σοφία
 αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται.

12.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγεν.—“Οστις ἀγαθοεργήματα ἀριθ-
 μεῖ πλείωτερα τῆς σοφίας του, ἢ σοφία αὐτοῦ δια-
 τηρεῖται· καὶ ὅστις ἔχει πλειοτέραν σοφίαν ἢ ὅσα
 ἀριθμεῖ ἀγαθοεργήματα, ἢ σοφία αὐτοῦ δὲν δια-
 τηρεῖται.

13.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—“Οστις εἶναι εὐπρόσ-
 δεκτος τοῖς ἀνθρώποις, εἶναι ἐπίσης καὶ τῷ Θεῷ, καὶ
 ὅστις δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῖς ἀνθρώποις, δὲν
 εἶναι οὔτε τῷ Θεῷ.

14.

‘Ο Ραββί Δοσᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰρκανοῦ ἔλεγεν—
 ὁ πολὺς ὕπνος τῆς πρωΐας, ὁ οἶνος τῆς μεσημ-
 βρίας, ἢ φλυαρία περὶ τῶν νεανικῶν πραγμά-
 των, καὶ ἡ συνδιάλεξις μετὰ χυδαίων καὶ ἀπαι-
 δεύτων, εἶναι αἴτια, διὰ τὰ ὅποια διώκεται ὁ ἄν-
 θρωπος ἐκ τοῦ κόσμου (τουτέστι τῆς κοινωνίας).

15.

‘Ο Ραββί Ἐλεάζαρ ἐκ Μωδίν ἔλεγεν—‘Ο βεβη-
 λόνων τὰ ἱερά, ὁ περιφρονῶν τὰς ἐρατάς, ὁ ποι-

” רַבִּי חֲנִינְא בֶן דּוּסָא אָמַר * כָּל
 * שִׁירָאוֹת חָטְאוּ קוֹדְמַת לְחַכְמָתוֹ
 חַכְמָתוֹ מִתְקִימָת * וְכָל שִׁחְכְּמָתוֹ קוֹדְמַת
 לִירְאָת חָטְאוֹ * אִין חַכְמָתוֹ מִתְקִימָת :

” הוּא הִיָּה אָמַר * כָּל שְׂמַעֲשִׂיו מִרְבִּין
 * מִחַכְמָתוֹ * חַכְמָתוֹ מִתְקִימָת *
 וְכָל שִׁחְכְּמָתוֹ מִרְבָּה מִמַּעֲשָׂיו * אִין
 חַכְמָתוֹ מִתְקִימָת :

” הוּא הִיָּה אָמַר * כָּל שְׂרוּחַ הַבְּרִיּוֹת
 נֹחַח הַיַּמָּנוּ * רוּחַ הַמְּקוֹם נֹחַח הַיַּמָּנוּ *
 * וְכָל שְׂאִין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נֹחַח הַיַּמָּנוּ *
 אִין רוּחַ הַמְּקוֹם נֹחַח הַיַּמָּנוּ :

” רַבִּי דּוּסָא בֶן אֲרַפְיָנָס אָמַר * שְׁנָה
 שֶׁל שְׁחָרִית * וַיִּין שֶׁל צַהֲרִים * וְשִׁיחַת
 הַיְלָדִים * וְשִׁיבַת בֵּיתִי כְּנִסְיוֹת שֶׁל עַמִּי
 הָאָרֶץ * מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם :
 ” רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדְעִי אָמַר * הַמַּחֲלֵל
 * אֶת הַקִּדְּשִׁים וְהַמְּבַזֵּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת :

8.

Ὁ Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Βαρτοτᾶ ἔλεγε. — Δίδοι τῷ Κυρίῳ ἐκ τῶν ἰδίων του, διότι σὺ καὶ πάντα τὰ σὰ εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν. Οὕτω δὲ καὶ Δαβὶδ ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ. «Ἐκ σοῦ τὰ πάντα, καὶ ἐκ τῆς χειρὸς λαμβάνομεν καὶ προσφερομέν σοι (Α. Παραλειπ. κθ' 14).

9.

Ὁ Ραββί Συμεὼν ἔλεγεν. — Ὅστις καθ' ὁδὸν μελετῶν τὸν Νόμον, διακόπτει τὴν μελέτην του, ἀναβοῶν ὁπόσον ὠραῖον τὸ δένδρον τοῦτο, ὁπόσον ὠραία ἢ αὐλαξ αὕτη, θεωρεῖται παρὰ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ὡς ἐκθέτων τὴν ζωὴν του εἰς κίνδυνον.

10.

Ὁ Ραββί Δοστάης ὁ υἱὸς τοῦ Ἰανᾶ, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ραββί Μεῖρ, ἔλεγεν. — Ὅστις λησμονεῖ τι ἐξ ὧσιν ἐδιδάχθη θεωρεῖται παρὰ τῆς Γραφῆς ὡς βίβλου κινδυνεύων τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς, (1) καθὰ γέγραπται «Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου σφόδρα, μὴ λησμονήσης ἅπερ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου (Δευτ. δ' 9). Ἐρρέθη τάχα τοῦτο καὶ δι' ἣν περιπτώσιν τὰ ἀντικείμενα ὅσα ἔμαθέ τις δυσκόλως διατηροῦνται εἰς τὴν μνήμην του; Διὰ τοῦτο γέγραπται «Καὶ πρόσεχε μὴ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς καρδίας σου καθ' ὅλην τὴν ζωὴν σου (Δευτ. δ' 9)» Τότε μόνον λοιπὸν εἶναι ἔνοχος ὅταν αὐτοπροαιρέτως ἐπιλανθάνηται ἐξ ἰδίας του ἀπροσεξίας καὶ βραθυμίας.

(1) Ἐπένθυμιζομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥαββίνοι μετεμειρίζοντο συχνάκις τὸ εἰκονικὸν ὕφος ὅπως ἐγγασάττασιν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἰσραηλιτῶν τὴν ἀγάπην τῆς μελέτης.

רבי אלעזר איש ברתותא אומר *
 תן לו משלו שאתה ושלך שדו * וכן
 בדרך הוא אומר * כי מִמֶּךָ הכל *
 ומִיָּדְךָ נתנו לך :

רבי שמעון אומר * המהֵלך בדרך *
 ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר *
 מה נאה אילן זה * מה נאה ניר זה *
 מעלה עריו הכתוב כאלו מתחִיב
 בנפשו :

רבי דסתאי בר ינאי משום רבי מאיר *
 אומר * כד השוכח דבר אחד *
 ממשנתו * מעלה עליו הכתוב כאלו
 מתחִיב בנפשו * שנאמר * רק השמר
 לך ושמר נפִיךָ מאד * פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת
 הדברים אשר ראו עיניך * יכול אִפְלו
 תקפה עליו משנתו * תלמוד לומר ופֶן
 יסורו מלִבְבְּךָ כלִימִי חִיֶּיךָ * הא אינו
 מתחִיב בנפשו עד שישב ויפירם מלִבְּוֹ :

ζυγόν, θὰ ἀπαλλαχθῆ τῆς τυραννίας τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων· ἀλλ' ὁ ἀπροσείων τὸν ζυγόν τοῦ θεοῦ Νόμου ὑπόκειται εἰς τὴν τυραννίαν τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων.

7.

Ῥαββί Χαλαφτᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσσᾶ ἐκ τοῦ χωρίου Χανανιᾶ, ἔλεγεν.—“Ὅταν δέκα συνεδριάσῃσι καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν περιστρέφονται εἰς τὸν θεῖον Νόμον, ἢ Θεότης ἐδρεύει ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς γέγραπται «ὁ Θεὸς ἐδρεύει ἐν συναγωγῇ θεία. ² (Ψαλμὸς πβ' 1). Πόθεν δὲ ἐὰν πέντε; Ἐκ τοῦ ῥητοῦ· «Καὶ τὴν ἀρμονίαν (τῶν διαφόρων στοχείων)² ἐπὶ τῆς γῆς συνέθετο (Δμός θ', 6)· Καὶ πόθεν ἐὰν τρεῖς; Ἐκ τούτου.» Ἀναμέσον τῶν κριτῶν θέλει κρίνει³ (Ψαλμὸς 82, 1.) Καὶ ἐὰν δύο; Ἐκ τούτου· «Ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον συνδιαλέγωνται ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει (Μαλαχίας γ' 16). Καὶ τέλος ἐὰν εἷς; Ἐκ τούτου· «Εἰς πάντα τόπον ὅπου ἂν ἐπικαλεσθῆς τὸ ὄνομά μου, θέλω ἔλθει πρὸς σὲ καὶ εὐλογήσω σε (Ἐξοδος κ' 24).

(1) Διὰ δέκα τοὐλάχιστον ἀτόμων συγκροτεῖται πλήρης θρησκευτικὴ συνέλευσις (Σημ. μεταφραστοῦ)

(2) Μετεφράσαμεν τὸ פְּלִיאָה διὰ τῆς λέξεως ἀρμονία κατὰ τὸ λεξικὸν τῶν Σάνδερ καὶ Τρένελ· ἄλλοι ὅμως φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς λέξεως ταύτης εἶναι δέσμη μικρῶν ὁμοεικόντων πρὸς τοὺς πάντες δακτύλους ἠνωμένους.

(3) Τριμελὲς Δικαστήριον.

(Σημ. μεταφραστοῦ.)

הַמִּקְבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה + מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ
עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ + וְכַל הַפּוֹרֵק
מִמֶּנּוּ עַל תּוֹרָה + נוֹתֵנִין עָלָיו עַל
מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ :

י רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן הוֹסָא אִישׁ כֹּפֵר
חֲנִינְיָה אוֹמֵר + עֲשֶׂרָה שְׁוִישְׁבִין וְעוֹסְקִין
בַּתּוֹרָה + שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם +
שְׁנֵאמֵר + אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת אֶרֶץ +
וּמִנִּין אֶפִּירו חֲמִשָּׁה + שְׁנֵאמֵר + וְאֵנְדַתוּ
עַל אֶרֶץ יִסְדָּה + וּמִנִּין אֶפִּילוּ שְׁלִשָּׁה +
שְׁנֵאמֵר + בְּקִרְבֵּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט + וּמִנִּין
אֶפִּירו שְׁנַיִם + שְׁנֵאמֵר + אִזְנֵי דְבִרּוּ יִרְאִי
י אִישׁ אֶל רַעְהוּ וּיקְשֵׁב יִישְׁמַע + וּמִנִּין
אֶפִּירו אֶחָד + שְׁנֵאמֵר + בְּכַל־הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אֶבֶא אֵלֶיךָ
וּבְרַכְתִּיךָ :

νας μελετών τὸν θεῖον Νόμον ἀνταμείβεται παρὰ Θεοῦ; ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου «ἄς καθήση μόνος καὶ μελετήσῃ, διότι ὁ Θεὸς θέλει ἀνταμείψει αὐτόν.

4.

Ὁ ῥαββὶ Συμεὼν ἔλεγε. — Τρεῖς συντρῶγοντες καὶ μὴ συνδιαλεγόμενοι περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς ἂν ἔτρωγον εἰδολόβητα, κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον. «Διότι ὄλαι αἱ τράπεζαι εἶναι πλήρεις ἐμετοῦ καὶ ἀκαθαρσίας, καθόσον ἐκεῖ δὲν ἐγένετο μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ (Ἡσαΐας κή 8)» Ἄλλ' ἂν τρεῖς συντρῶγοντες συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς συμμετέχοντες τῆς θείας τραπέζης, καθὰ γέγραπται: «καὶ εἶπεν εἰς ἐμέ· αὕτη εἶναι ἡ τραπέζα ἡ ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου (1)» (Ἰεζεκ. μ.ά, 22)

5.

Ὁ Ραββὶ Χανινᾶς υἱὸς Σανινάη ἔλεγεν. — Ὅστις διατελεῖ ἄγρυπνος τὴν νύκτα, ἢ, περιηγούμενος μόνος, στρέφει τὸν νοῦν εἰς μάταια πράγματα, ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν του.

6.

Ὁ Ραββὶ Νεχουניᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκανᾶ ἔλεγεν. Ὅστις ὑποβάλλει ἐχυτὸν εἰς τὸν τοῦ θείου Νόμου

(1) Διὰ τοῦτο ὑποχρεούμεθα ὑπευθύνωμεν προσευχὰς πρὸς τὸν Θεὸν πρὸ καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν.

(Σημ. Μεταφραστοῦ)

בְּתוֹרָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ
שָׁבֵר * שֶׁנֶּאֱמַר יֵשֵׁב בְּדַר וַיְדוּם כִּי
נִטַּל עָלָיו :

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר * שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ
עַל שְׁלַחַן אֶחָד * וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו
דְּבַרֵי תוֹרָה כְּאֵלּוּ אֵכְלוּ מִזְבְּחֵי מַתִּים
שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָל שְׁלַחֲנוֹת מְלֹאוּ קִיא
צוּאָה בְּלִי מְקוֹם * אֲבָל שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ
עַל שְׁלַחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָרְיוֹ דְּבַרֵי
תוֹרָה כְּאֵלּוּ אֵכְלוּ מִשְׁלַחְנוֹ שֶׁל מְקוֹם *
שֶׁנֶּאֱמַר * וַיְדַבֵּר אֵלָי זֶה הַשְׁלַחַן אֲשֶׁר
לִפְנֵי יי :

רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן חַכִּינָאִי אָמַר הִנְעוֹר
בְּלִילָה * וְהַמְהִדָּךְ בְּדַרְךְ יְהִדִּי *
וְהַמְפַנֶּה לְבוֹ לְבַטְלָה * הֲרִי זֶה
מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ :

רַבִּי נְחֲמִיא בֶּן הַקָּנָה אָמַר כְּלֵי
ΔΙΑΣΒΑΣΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΠΟΛΕΩΣ

2.

Ῥαββί. Χανκνιάς ὁ ἀρχιερεὺς ἔλεγε. — Προσεύχου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς κυβερνήσεως, διότι ἄνευ τοῦ ὑπὸ ταύτης ἐμπνεομένου φόβου, οἱ ἄνθρωποι ζῶντες ἤθελον καταπίνειν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

3.

Ῥαββί. Χανκνιάς ὁ υἱὸς Θεραδιῶνος ἔλεγεν. — Ὅταν δύο συμπαρακάθηνται καὶ δὲν συνδιαλέγωνται περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ θεοῦ Νόμου (1), εἶναι ἄξιοι νὰ κληθῶσιν ἡμίγυρις ἐμπαικτῶν περὶ ὧν ἡ ἁγία γραφή λέγει. «Μακάριος ὁ μὴ καθίζων ἐπὶ καθέδρας χλευαστῶν (Ψαλ. α, 1)», ἀλλ' ἐὰν δύο συμπαραευσκόμμενοι, συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θεοῦ Νόμου, ἡ Θεότης ἐδρεύει ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς γέγραπται: «ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον λαλῶσιν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει, καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν γράφονται ἐν τῇ βίβλῳ ἐνθυμήσεων τῇ διαλαμβανούσῃ περὶ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ τῶν σεβουμένων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. (Μαλαχ. γ', 16.) Τοῦτο συμβαίνει ἐὰν ὦσι, δύο. Πόθεν δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ κατὰ μό-

(1) Μνεῖαν ποιούμεθα ὅτι ἡ Ἱερὰ Γραφή οὐχὶ μόνον θρησκευτικὰ περιέχει ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Ῥαββί Χανκνιάς, διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἀποφθέγματος δὲν ἐνόησε νὰ ἀποδοκιμάσῃ συνδιαλέξεις, μὴ ἐχούσας ἀποκλειστικῶς θρησκευτικὸν ἀντικείμενον, ἀλλ' ἐκεῖνας περὶ ὧν ὁ λόγος εἰς τὸν 1.ον στίχον τοῦ α' ψαλμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ εἰρημένος Ῥαββί μνημονεύει. (Σημ. μετὰ τοῦ 1.ου στίχου)

וְלֹאן אַתָּה הוֹלֵךְ? לְמָקוֹם עֶפְרָה רַמָּה
וְתוֹלְעָה * וּלְפָנַי מִי אַתָּה עֵתִיד לִתֵּן
רֵין וְחִשְׁבוֹן? לְפָנַי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

• רַבִּי חֲנַנְיָה סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר * הוּי
• מִתְפַּלֵּל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת *
שְׁאֵל מֵלֵא מוֹרְאָה * אִישׁ אֵת רַעְהוּ
הַיִּים בְּרַעוּ:

• רַבִּי חֲנַנְיָה בֶן תְּרַדְיוֹן אוֹמֵר * שְׁנַיִם
שְׁיוֹשְׁבֵינִי וְאֵין בִּינֵיהֶם דְּבָרִי
תוֹרָה הָרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים * שְׁנֵי אֹמֵר
וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב * אֲכַל שְׁנַיִם
שְׁיוֹשְׁבֵינִי וְיֵשׁ בִּינֵיהֶם דְּבָרִי תוֹרָה *
שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם * שְׁנֵי אֹמֵר אֵין
נִדְבָרוּ יִרְאִי * אִישׁ אֶל רַעְהוּ וְיִקְשֵׁב *
וְיִשְׁמַע וְיִכְתֹּב סֵפֶר זְכוּרֹן לְפָנָיו לִירְאִי *
וְיִלְחוּשְׁבֵי שְׁמוֹ * אֵין לִי אֵלָּא שְׁנַיִם *
מִנֵּן שְׁאֵפִילוּ אַחַד שְׁיוֹשְׁבֵינִי וְעוֹסֵק

χεῖα τὸ δὲ ἔργον μακρὸν, οἱ ἐργάται ὀκνηροί,
ὁ μισθὸς μέγας, καὶ ὁ δεσπότης ἐπειγεί.

21.

Αὐτὸς δὲ ἔλεγε προσέτι. — Εἰς σὲ δὲν ἀπόκει-
ται νὰ περατώσης τὸ ἔργον, ἀλλ' οὔτε ἔχεις τὸ
ἐλεύθερον νὰ ἐγκαταλείψης τοῦτο. Ἄν προχω-
ρήσης πολὺ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Νόμου, θὰ λάβῃς
πλευσίαν ἀμειβὴν, ὁ δὲ μισθοδοτὴς κύριός σου
θὰ σοι παρέχῃ πιστῶς τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας σου.
Μάθε δὲ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν δικαίων δίδεται εἰς τὴν
μέλλουσαν ζωὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1.

Ἄναβιας ὁ υἱὸς Μααλέλου ἔλεγε. — Μελέτα τρία
τινὰ, καὶ δὲν θὰ ὑποπέσης εἰς ἁμαρτίαν. Συλλογί-
ζου πόθεν ἦλθες, ποῦ πορεύεσαι, καὶ ἐνώπιον τίνος
ὀφείλεις μίαν ἡμέραν νὰ δώσης λόγον τῶν πράξεών
σου. Πόθεν ἦλθες; Ἐκ σταγόνος δυσώδους βευστοῦ.
Ποῦ δὲ πορεύεσαι; Ἐκεῖ ὅπου χῶμα, σκώληκες
καὶ σῆψις. Ἐνώπιον τίνος θὰ δώσης λόγον τῶν
πράξεών σου; Ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τῶν βασι-
λέων, τοῦ ἁγίου καὶ εὐλογητοῦ Κυρίου.

וְהַמְּלָאכָה מְרַבָּה וְהַפְּוֹעֵלִים עֲצֵלִים *
וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה * וּבְעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק :

הוא היה אומר * לא עליך המלאכה
לגמור * ולא אתה בן חורין
להבטל ממנה * אם למדת תורה
הרבה נותנין לך שכר הרבה * ונאמן
הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר
פעלתך * ודע מתן שכרן שר צדיקים
לעתיד לבא

פרק שלישי

עקביא בן מהללאל אומר * הסתכל
בשלושה דברים * ואין אתה
בא לידי עברה * דע מאין באת ולאן
אתה הולך * ולפני מי אתה עתיד לתן
דין וחשבון * מאין באת? משפה סהוקה?

(31)

17.

Ὁ Ραββί Ἰωσήφ ἔλεγεν ἐκτίμα τὰ ἀνήκοντα τῷ πλησίον σου ὡς τὰ ἰδικά σου. Μελέτα μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἵνα μάθῃς τὸν θεῖον Νόμον, διότι δὲν εἶναι πράγμα τὸ ὅποιον νὰ ἔλαβες εἰς κληρονομίαν· πάντα δὲ τὰ ἔργα σου ἄς τείνωσι πρὸς θρησκευτικὸν καὶ ἐνάρετον σκοπόν.

18.

Ὁ Ῥαββί Συμεὼν ἔλεγε μεθ' ὄλης σου τῆς προσοχῆς ἀναγίνωσκε τὸν Σεμάν καὶ τὴν προσευχήν σου. Προσευχόμενος δὲ μὴ κάμνε τοῦτο κατὰ συνήθειαν, ἀλλ' ὅπως ἐπικαλεσθῆς τὴν ἐπιείκειαν καὶ χάριν τοῦ θεοῦ, περὶ οὗ γέγραπται· «Ὁ Θεὸς ἐλεήμων καὶ οἰκτείρων, μακρόθυμος καὶ μετανοῶν ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ κακοῦ (Ἰωνᾶς δ, 2)» οὔτε νόμιζε σεαυτὸν ἄσεβῆ.

19.

Ὁ Ῥαββί Ἐλεάζαρ ἔλεγε. Καταγίνου ἀνευδῶτως εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, ἵνα δυνηθῆς νὰ ἀναιρέσῃς τὰς γνώμας τῶν ἀπίστων καὶ αἵρετικῶν. Διαλογίζου ὑπὲρ τίνος μοχθεῖς, καὶ ποῦτος ὁ κύριος ὅστις μέλλει νὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὸ βραβεῖον.

20.

Ὁ Ῥαββί Ταρφὼν ἔλεγεν. — Ἡ μὲν ἡμέρα βρα-

״ רבי יוסי אומר * יהי ממון חברך
חביב עליך כשדך * והתקן
עצמך ללמוד תורה * שאינה ירושה
לך * וכל מעשיך יהיו לשם שמים :

״ רבי שמעון אומר * הוי זהיר בקריאת
שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל
אל תעש תפלתך קבע * אלא רחמים
ותחנונים לפני המקום * שנאמר כי
אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב
חסד ונחם על הרעה * ואל תהי רשע
בפני עצמך :

״ רבי אלעזר אומר * הוי שקוד ללמוד
תורה * ודע מה שתשיב
לאפיקורוס * ודע לפני מי אתה עמל *
ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר
פעולתך :

״ רבי טרפון אומר * היום קצת

Ἐκαστος τῶν μαθητῶν τούτων ἀφῆκε τρία ἀποφθέγματα. Ὁ μὲν Ραββί Ἐλιέζερ ἔλεγεν· Ἀγάπα τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον σου ὡς τὴν ἰδικήν σου. Μὴ ἔνδιδεδε εὐκόλως εἰς τὴν ὀργήν. Μετανόησον μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ θανάτου σου. Προσέθετο δὲ θερμάνθητι ἐκ τῆς φλογὸς τῶν σοφῶν, ⁽¹⁾ ἀλλὰ πρόσσεχε καλῶς μὴ ἢ ἀνθρακιά αὐτῶν σὲ καύσῃ, διότι τὸ δῆγμα αὐτῶν εἶναι δῆγμα ἀλώπεκος, τὸ κέντημα, κέντημα σκορπίου· ἢ δὲ πνοή αὐτῶν, πνοή ὕφραως, καὶ πάντες οἱ λόγοι αὐτῶν, ὡς ἀνθρακες ἀνημμένοι ⁽²⁾.

Ὁ Ραββί Ἰεωσοῦας ἔλεγεν· ὁ φθόνος, ὁ κακὸς πειρασμὸς καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων ἐκβάλλουσι τὸν ἀνθρωπον ἀπὸ τοῦ κόσμου (καθιστῶσι τὸν ἀνθρωπον ἀκοινωνήτον).

(1) Τουτέστιν ἀποδέχου παρ' αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην ἣτις θερμαίνουσα τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ζωογονεῖ αὐτόν.

(Σημ. Μεταφρ.)

(2) Τουτέστι πρόσσεχε μὴ ὑποπέσης εἰς τὰς ὑπερβολὰς ἃς δύνανται νὰ σοὶ διδάξωσι, καὶ παρασυρθῆς εἰς τὸν ὕλισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀρνησις τοῦ Θεοῦ καὶ φέρει τὸν ὄλεθρον τῶν θερησκευτικῶν τε καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν. Συμπεραίνομεν τοῦτο, διότι, καθ' ἡμᾶς, ὁ Ραββί Ἐλιέζερ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐλάλει ἐνταῦθα ἢ περὶ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες ναὶ μὲν ἦσαν σοφοί, ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπερβολῶν αὐτῶν ἐγένοντο ἀκροσφαλεῖς τῆ κοινωνίας.

(Σημ. Μεταφρ.)

הם אמרו שלשה דברים * רבי
 אליעזר אומר * יהי כבוד
 חברך כביב עליך כשליך * ואל תהי
 נוח לכעוס * ושוב יום אחד לפני
 מיתתך * והוי מתחמם כנגד אורן של
 חכמים * והוי זהיר בנחלתם שלא
 תכזה * שנשיכתן נשיכת שוער *
 ועקיצתן עקיצת עקרב * ולחישתן
 לחישת שרף * ואף כל דבריהם
 בנחלי אש :

רבי יהושע אומר * עין הרע ויצר
 הרע * ושנאת הבריות * מוציאין
 את האדם מן העולם :

εὐθυτέρα ἕξις, ἣν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τηρήσῃ.
 Ὁ Ῥαββί Ἐλιέζερ εἶπεν· ἀγαθὸς ὀφθαλμὸς (τουτέ-
 στι τὸ ἀρέσκεισθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον). Ὁ Ῥαββί
 Ἰεωσοῦδας εἶπεν· ἀγαθὸς συγκαινωνός. Ὁ Ῥαββί Ἰωσήs
 εἶπεν· καλὴ γειτονεία. Ὁ Ῥαββί Συμεὼν εἶπε·
 προνοητικόν. Ὁ Ῥαββί Ἐλεάζαρ εἶπε· ἀγαθότης
 καρδίας. Τότε ὁ Ῥαββί Ἰωχανᾶν ἐπὶ τοῦ προκει-
 μένου τούτου ἀπήντησεν· ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπόφθεγ-
 μα τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀράχ τῶν ἰδικῶν σας,
 διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται πάντα.

14.

Ἄλλοτε εἶπεν αὐτοῖς· ἐξετάσατε ποία ἡ χεῖρων
 ἕξις, ἣν ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Ῥαβ-
 βί Ἐλιέζερ εἶπε· πονηρὸς ὀφθαλμὸς (τουτέστι φθό-
 νος). Ὁ Ῥαββί Ἰεωσοῦδας εἶπε· σύντροφος· κακός. Ὁ
 Ῥαββί Ἰωσήs εἶπε· κακὴ γειτονεία. Ὁ Ῥαββί
 Συμεὼν εἶπε· τὸ δανεῖζεσθαι καὶ οὐδέποτε ἀποδίδειν,
 εἶτε παρ' ἀνθρώπων εἶτε παρὰ Θεοῦ, ὡς γέγραπται·
 «Δανεῖζεται ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ οὐκ ἀποτίσει, ὁ δὲ δι-
 καιὸς ἔλαει καὶ δίδει (ψαλ. λζ', 21) ὁ Ῥαββί Ἐλεάζαρ
 εἶπεν· ἡ τῆς καρδίας μοχθηρία. Ἐπὶ τούτων ἀ-
 πῆντησεν ὁ διδάσκαλος.— Ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπό-
 φθεγμὰ τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀράχ τῶν ἰδικῶν σας·
 διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται ἅπαντα.

רבי אליעזר אומר עין טובה * רבי
 יהושע אומר חבר טוב * רבי יוסי
 אומר שכן טוב * רבי שמעון אומר
 הרואה את הנזיר * רבי אלעזר אומר
 לב טוב * אמר להם * רואה אני את
 דברי רבי אלעזר בן ערך מדבריכם
 שבכלל דבריו דבריכם :

” אמר להם * צאו וראו איזו היא
 דרך רעה שיתרחק ממנה
 האדם * רבי אליעזר אומר עין רעה *
 רבי יהושע אומר חבר רע * רבי יוסי
 אומר שכן רע * רבי שמעון אומר
 הלוה ואינו משלם * אחר לזה מן
 האדם כאלו לזה מן המקום * שנאמר
 לזה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן *
 רבי אלעזר אומר לב רע * אמר
 להם רואה אני את דברי רבי אלעזר
 בן ערך מדבריכם * שבכלל דבריו

βί 'Ελεάζαρ ὁ υἱὸς 'Αράχ. 'Επηρώθει δὲ οὕτω τὰ προτερήματα ἐκάστου αὐτῶν. 'Ο Ραββί 'Ελιέζερ 'Ιρκανοῦ, ἔλεγεν αὐτός, εἶναι δεξαμενὴ καλῶς κεκονιασμένη, ἣτις οὐδὲ ρανίδα ὕδατος ἀποβάλλει. Διὰ τὸν 'Ιεσοῦαν υἱὸν Χανανιά, ἔλεγε· «μακαρία ἢ μήτηρ αὐτοῦ». Διὰ τὸν 'Ραββί 'Ιωσὲ τὸν ἱερέα· ὅτι εἶναι εὐσεβής. Διὰ τὸν 'Ραββί Συμεῶν τοῦ Νεθανιήλ ὅτι φοβεῖται πᾶσαν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ τὸν Ραββί 'Ελεάζαρ τοῦ 'Αράχ ὅτι ὁμοιάζει πρὸς πηγὴν ἀνεξάντλητον.

11.

'Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι· 'Ἐὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραήλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, ὁ δὲ ραββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν ἄλλην, αὐτὸς ἤθελεν ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

12.

'Ο 'Αββᾶ Σαοῦλ ἔλεγεν ἐν ὄνόματι τοῦ εἰρημένου ἔὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραήλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, καὶ ὁ 'Ραββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν αὐτὴν πλάστιγγα, ὁ δὲ 'Ραββί 'Ελιάζαρ τοῦ 'Αράχου εἰς τὴν ἄλλην, οὗτος ἤθελε τοὺς ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

13.

Αὐτὸς εἶπέ ποτε πρὸς αὐτοὺς· ἐξετάσατε ποία ἢ

היה מונה שכחן * רבי אליעזר בן
הרקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה *
רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו *
רבי יוסי הכהן חסיד * רבי שמעון בן
נתנאל ירא חטא * ורבי אלעזר בן
ערך כמעין המתגבר :

הוא היה אומר * אם יהיו כל-חכמי
ישראל בכף מאזנים * ואליעזר
בן הרקנוס בכף שניה * מכריע הוא
את כלם :

אבא שאול אומר משמו * אם יהיו
כל-חכמי ישראל בכף מאזנים
ואליעזר בן הרקנוס אף עמהם *
ואלעזר בן ערך בכף שניה * מכריע
הוא את כלם :

אמר להם * צאו וראו איזו היא דרך
טובה שידבק בה האדם :

τὸ πάχος, τόση πλείων τροφή εἰς τοὺς σκώληκας.
 Ὅσα πλείοτερα τὰ πλούτη, τόσαι πλείοτεραι αἱ
 φροντίδες· ὅσαι πλείοτεραι γυναῖκες, τόσαι πλείοτε-
 ραι γοητεῖται. Ὅσαι πλείοτεραι αἱ δοῦλαι, τόσον
 μείζων ἡ ἀσέλγεια. Ὅσοι πλείοτεροι οἱ ὑπηρέται,
 τόσαι πλείοτεραι αἱ κλοπαί. Ἄλλ' ὅσον πλείοτέρα
 ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ Νόμου, τοσοῦτον ὁ βίος πολυ-
 χρονιώτερος καὶ εὐδαιμονέστερος. Ὅσον μείζων ἡ
 ἐπιμονὴ εἰς τὴν μελέτην, τοσοῦτον αὐξάνει ἡ σοφία·
 ὅσον πλείοτερον συσκέπτεται τις, τοσοῦτον αὐξάνει
 ἡ σύνεσις. Ὅσον μείζων ἡ εὐποιΐα, τοσοῦτον μείζων
 ἡ εἰρήνη. Ὅστις ἀποκτᾷ ἀγαθὴν φήμην, ἀποκτᾷ
 εἰς ἑαυτὸν μέγα καλόν· ὅστις θησαυρίζει τὴν διδα-
 σκαλίαν τοῦ Νόμου, ἀποκτᾷ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

9.

Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν ὁ υἱὸς Ζαχαΐ, ἔλαβε τὴν πα-
 ράδοσιν παρὰ τῶν Ἑλλήλ καὶ Σαμάη. Αὐτὸς ἔ-
 λεγεν.—Ἐὰν ἔμαθες πολλὰ, μελετήσας τὸν Νό-
 μόν, μὴ κόμπασζε, διότι ἐπὶ τοῦτο ἐπλάσθης.

10.

Πέντε μαθητὰς εἶχεν ὁ Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν, ὁ υἱὸς
 τοῦ Ζαχαΐ. Ἴδου αὐτοί· Ῥαββί Ἐλιέζερ υἱὸς Ἰρ-
 κανοῦ· Ῥαββί Ἰεωσοῦα υἱὸς Χανανᾶ· Ῥαββί Ἰωσής
 ὁ ἱερεὺς· Ῥαββί Συμεὼν ὁ υἱὸς Νεθανιήλ, καὶ Ῥαβ-

מְרֻבָּה רְמָה * מְרֻבָּה נְכֻסִים מְרֻבָּה
 דְּאָגָה * מְרֻבָּה נְשִׁים מְרֻבָּה כְּשָׁפִים *
 מְרֻבָּה שְׂפָחוֹת מְרֻבָּה זְמָה * מְרֻבָּה
 עַבְדִּים מְרֻבָּה גְּזוּל * מְרֻבָּה תוֹרָה
 מְרֻבָּה חַיִּים * מְרֻבָּה יְשִׁיבָה מְרֻבָּה
 חֲכָמָה * מְרֻבָּה עֲצָה מְרֻבּוֹ תְבוּנָה *
 מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם * קָנָה שֵׁם
 טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ * קָנָה לוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה
 קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי קָבַל מֵהִלֵּל
 וּמִשְׁמַאי * הוּא הָיָה אוֹמֵר * אִם
 לְמִדַּת תּוֹרָה הֲרַבָּה * אַל תַּחְזִיק טוֹבָה
 לְעַצְמְךָ * כִּי לְכַךְ נּוֹצְרָת :

חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן
 בֶּן זִכְאִי וְאֵלוּ הֵן * רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 בֶּן הֲרַקְנוֹס * וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הַנְּנִיָּה *
 וְרַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן * וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
 נְתַנְאֵל * וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בֶּן עֵרָךְ * הוּא

5.

‘Ο Ἑλληλ ἔλεγε. — Μὴ χῶριζε τὸ συμφέρον σου ἀπ’ ἐκείνου τῆς κοινωνίας. Μὴ ἐμπιστεύου εἰς τὴν ἀρετὴν σου ἄχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου σου· μὴ κρίνε τὸν πλησίον σου πρὶν ἢ εὐρεθῆς εἰς τὴν κατὰστασίν του· μὴ λέγε περὶ οὐδενὸς πράγματος, -- εἶναι ἀδύνατον, ἀνήκουστον, καθότι ἐπὶ τέλους θὰ ἀναγνωρισθῆ αὐτὸ δυνατόν. Μήτε λέγε — ὅταν λάβω εὐκαιρίαν θέλω μελετήσαι, διότι ἴσως θὰ σοι λείψῃ πάντοτε ἡ εὐκαιρία.

6.

Αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τοῦτους. — ‘Ο βάνουσσος δὲν φοβεῖται τὴν ἀμαρτίαν, οὔτε ὁ ἀμαθὴς δύναται νὰ ἦναι εὐσεβής. ‘Ο δειλὸς δὲν δύναται νὰ μάθῃ, οὔτε ὁ ὀργίλος νὰ διδάξῃ. ‘Οστις δὲ ἀφιεροῦται πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγιος. ‘Οπου δὲν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι (ἱκανοὶ πρὸς διεύθυνσιν τῶν δημοσίων) προσπάθησον σὺ νὰ γίνῃς τοιοῦτος.

7.

‘Ο αὐτὸς ἰδὼν ποτε κρανίον πλέον ἐπὶ τῶν ὑδάτων εἶπε πρὸς αὐτό. — Ἐπειδὴ καταβύθισας ἄλλους, καταβύθισθης καὶ σὺ, ἀλλ’ ἐπὶ τέλους θέλουσι πνιγῆ καὶ οἱ πνιζαντές σε.

8.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. — Ὅσον περισσότερον

הַדָּל אֹמֵר * אֵל תִּפְרוֹשׁ מִן הַצְבוּר *
 וְאֵל תֵּאֲמֵן בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם
 מוֹתְךָ * וְאֵל תִּדְּרִין אֶת חֶבְרֶךָ עַד
 שְׁתַּגִּיעַ לְמִקּוֹמוֹ * וְאֵל תֹּאמֶר דְּבַר שְׂאִי
 אֲפֹשֶׁר לְשִׁמּוֹעַ * שְׁסוּפוּ לְהַשְׁמִיעַ * וְאֵל
 תֹּאמֶר לְכִשְׂאֲפָנָה אִשְׁנָה * שְׁמָא לֹא
 תִּפְנָה :

הוּא הִיָּה אֹמֵר * אֵין בּוֹר יֵרֵא
 חָטָא * וְלֹא עִם הָאָרֶץ חָסִיד *
 וְלֹא הַבַּיִשָּׁן לָמַד * וְלֹא הַקַּפְדָּן מְלַמֵּד *
 וְלֹא כָל־הַמְרַבָּה בְּסַחֲוֹרָה מְחַכִּים *
 וּבְמִקּוֹם שְׂאִין אֲנָשִׁים הַשְׁתַּדַּל לְהִיּוֹת
 אִישׁ :

אֵף הוּא רָאָה גְלוּלָת אַחַת שְׂצֻפָּה
 עַל פְּנֵי הַמַּיִם * אָמַר לָהּ * עַל
 דְּאַטְפַּת אֲטְפוּךָ * וְסוּף מְטַפֵּךְ יִטּוּפוּן :

הוּא הִיָּה אֹמֵר * טַרְבָּה בִּשְׂרָךְ

2.

Ὁ Ραββᾶν Γαμαλιήλ, ὁ υἱὸς τοῦ Ραββῆ Ἰούδα, τοῦ ἡγεμόνος, ἔλεγεν.—Ὁφέλιμον εἶναι νὰ συνδυάζῃ τις τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου μετὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου (τέχνης τινός), καθότι αἱ μέριμναι ἀμφοτέρων, (ἀπαιτοῦσαι σκέψιν) ἀποτρέπουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἁμαρτιᾶν. Ἐὰν ἡ μελέτη δὲν συνοδεύηται ὑπὸ τινος ἐπιτηδεύματος ἢ τέχνης, ἐπὶ τέλους δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ, καὶ βέπει εἰς πταισμα. Οἱ διέποντες τὰ δημόσια, ἄς πράττωσι τοῦτο μὲ θρησκευτικὴν σκοπὸν· οὕτως αἱ τῶν προγόνων των ἀρεταὶ θέλουσι βοηθεῖ αὐτούς, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ ζήλου των θέλουσι διατηρεῖσθαι διὰ παντός. Ἐγὼ, οὕτω λέγει ὁ Θεός, θέλω κρίνει ὑμᾶς ἀξιωμαθούς καὶ τοι μὴ ἐπιτυγχάνοντας πάντοτε (τουτέστιν ὅτι ἀρκεῖ ἡ καλὴ προαίρεσις).

3.

Ἔσο προφυλακτικὸς μὲ τοὺς κραταιούς, ὅτινες δὲν πλησιάζουσι (θωπεύουσι) τοὺς ἀνθρώπους, εἰμὴ χάριν ἰδιοτελείας. Προσποιοῦνται ὅτι εἶναι φίλοι των δσάκις ἔχουσιν ἀνάγκη· ἀλλ' ἀκολούθως δὲν βοηθοῦσι τούτους εὐρισκομένους εἰς ἀνάγκας.

4.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν.—Ἐκτέλει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ ἰδικόν σου, ἵνα καὶ αὐτὸς πράξῃ τὸ θέλημα σου ὡς τὸ ἰδικόν του. Εἰς τὴν εὐαρέστησιν ὑπόβαλλε τὴν εὐαρέστησίν σου, ὅπως αὐτὸς ὑπολή τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἰδικήν σου.

רָבֵן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה
הַנְּשִׂיא אֹמֵר * יְפֵה תִלְמוּד
תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ * שִׁנְיַעַת שְׁנֵיהֶם
מִשִּׁבְחַת עוֹן * וְכֹל תּוֹרָה שְׂאִין עִמָּה
מְלֹאכָה * סוֹפָה בְּטֵלָה וְגוֹרֶרֶת עוֹן *
וְכֹל הָעוֹסְקִין עִם הַצְּבוּר * יְהִיו עוֹסְקִין
עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם * שְׁזוּכוֹת אֲבוֹתָם
מִסִּיעֵתָם * וְצַדִּיקְתָּם עוֹמְדַת לְעַד *
וְאַתָּם מַעֲלֵה אֲנִי עֲלֵיכֶם שְׂכַר
הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ עֲשִׂיתֶם :

הוּוֹ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת * שְׂאִין מְקַרְבִּין
לוֹ לְאָדָם אֵלָּא לְצוֹרֶךְ עֲצָמָן *
נִרְאִים כְּאוֹהֲבִים בְּשַׁעַת הַנְּאָתָן * וְאִן
עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דוֹחְקוֹ :

הוּוֹ הִיָּה אֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנִי כְּרְצוֹנְךָ
כְּדִי שִׁיעֲשֵׂה רְצוֹנְךָ כְּרְצוֹנִי *
בְּטֵל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנִי כְּדִי שִׁיבְטֵל
רְצוֹן אַחֲרַיִם מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ :

ΙΑΚΩΒΑΓΓΕΙΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—Ἐπὶ τρία τινὰ ὁ κόσμος στηρίζεται, τρυτέστιν· ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐπὶ τὴν εἰρήνην, ὡς γέγραπται, (Ζαχ. ή, 16) «'Αλήθειαν, δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην δικάσατε εἰς τὰς πύλας τῶν χωρῶν ὑμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὁ Ῥίββι ἔλεγε.—Ποία ἢ εὐθεία ὁδὸς, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ; Ἡ ὁδὸς, ἣτις ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν τιμὴν καὶ παρέχει αὐτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν. — Αὐστηρῶς τήρει τὰς μικρὰς ὡς καὶ τὰς μεγάλας ἐντολάς, καθότι δὲν γινώσκεις τὴν ἀμοιβὴν τῶν παραγγελμάτων. Στάθμιζε τὴν ζημίαν, τὴν ὁποῖαν ὑποφέρεις τηρῶν παράγγελμά τι, πρὸς τὴν ἀμοιβὴν, τὴν ὁποῖαν θέλεις λάβει· καὶ τὸ ὄφελος ὅπερ σοὶ ἐπιφέρει πταισμά τι πρὸς τὴν βλάβην ἣτις ἀκολούθως θὰ ὑποστῆς. Λάβε ὑπ' ὄψει τρία τινὰ καὶ δὲν θέλεις παραπέσει εὐκόλως εἰς ἁμαρτίαν· συλλογίζου ὅτι ὑπεράνω σοῦ ἴσταται ὀφθαλμὸς ὁρῶν, οὗς ἀκούον, καὶ ὅτι πᾶσα πράξις σου γράφεται ἐν βιβλῳ.

וְהוּא הָיָה אוֹמֵר • עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים
 הָעוֹלָם קַיִים • עַל הָאֵמֶת •
 וְעַל הַדַּיִן • וְעַל הַשְּׁלוֹם • שְׁנֵאמַר
 אֵמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם :

פרק שני

רַבִּי אוֹמֵר • אֵיזוֹ הִיא דַּרְךְ יִשְׂרָאֵל
 שִׁיבּוֹר לֹו הָאָדָם • כָּל שְׁהִיָּא
 תְּפָאֶרֶת לְעוֹשִׂיהָ • וְתַפְאֶרֶת לֹו מִן
 הָאָדָם • וְהוּי זְהִיר בְּמִצְוֵה קְדָרָה
 כְּבַחֲמוֹרָה • שְׂאִין אֶתָּה יוֹדַע מִתַּן
 שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת • וְהוּי מְחַשֵּׁב הַפְסֵד
 מִצְוֵה כְּנֻגַד שְׂכָרָה • וְשִׁכַר עֵבֶרָה כְּנֻגַד
 הַפְסֵדָה • הַסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים
 וְאִין אֶתָּה בָּא לְיַדִּי עֵבֶרָה • דַּע מָה
 לְמַעַלָּה מִמֶּךָ • עֵין רוֹאָה וְאִזֵּן שׁוֹמַעַת •

μεταχειριζόμενος τὸν θεῖον Νόμον ὡς ἐπιστήμην (τουτέστιν ὁ καταχρώμενος τοῦ θεοῦ Νόμου πρὸς ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον) ἀπέρχεται τῆς παρούσης ζωῆς.

14.

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—“Ἄν ἐγὼ δὲν φροντίζω δι’ ἑμαυτὸν, τίς θὰ φροντίζῃ δι’ ἐμέ; Καὶ ἂν δι’ ἐμὲ μόνον φροντίζω, τί εἶμαι ἐγὼ; ἂν δὲ δὲν φροντίζω δι’ ἑμαυτὸν τώρα, πότε θὰ φροντίσω;

15.

Ὁ δὲ Σαμάη ἔλεγεν.—Ἡ μελέτη τοῦ θεοῦ Νόμου ἔστω ἡ πρωτίστη ἀσχολία σου, ὑπόσχου ὀλίγον, καὶ πράττε πολὺ, καὶ δέχου πάντα ἀνθρωπὸν μὲ πρόσωπον ἰλαρόν.

16.

Ὁ Ραββᾶν Γαμλιήλ ἔλεγε.—Πρόσλαβε καλὸν διδάσκαλον, ὅστις νὰ λύῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν σου, καὶ μὴ λάβῃς τὴν συνήθειαν νὰ προαφαιρῆς τὰ δέκατα ἐπὶ κατὰ προσέγγισιν ὑπολογισμῶ, ἀλλὰ μὲ ἀκριβὲς μέτρον.

17.

Συμεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔλεγεν.—Ἀνετράφημ μεταξὺ τῶν σοφῶν, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἶδον ὠφελιμώτερον τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τὴν σιγὴν. Τὸ δὲ οὐσιωδέστερον δὲν εἶναι τὸ μανθάνειν, ἀλλὰ τὸ πράττειν.—Ὁ δὲ φλυαρῶν εὐκόλως ἀμαρτάνει.

בְּתַנָּא חֲלָף :

י' הוּא הִיָּה אוֹמֵר * אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי
וּבִשְׂאֵנִי לְעַצְמִי * מַה אֲנִי וְאִם
לֹא עֲבָשׂוּ אִמְתִּי :

י"ו שְׂמַאי אוֹמֵר * עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קְבֹעַ *
אֲמֹר מֵעַט וְעֲשֵׂה הַרְבֵּה *
וְהוּי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֹכֶר
פָּנִים יְפוֹת :

י"ז רַבִּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה אוֹמֵר * עֲשֵׂה לְךָ
רַב * וְהִסְתַּלַּק מִן הַסֶּפֶק * וְאֵר
תְּרַבֵּה לְעֵשֶׂר אוֹמְרוֹת :

י"ח שְׂמַעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר * כְּדִימִי גִדְלֵתִי
בֵּין הַחֲכָמִים * וְלֹא מִצְאֵתִי
לְגוֹף טוֹב אֶלֶּיָּה שְׂתִיקָה * וְלֹא
חֲמֻדְרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר * אֶלֶּא הַמַּעֲשֵׂה *
וְכָל הַמְרַבֵּה דְבָרִים מֵבִיא חֲסָא :

γε.—Προμηθεύθητι καλὸν διδάσκαλον, πρόσλαβε ἀγαθὸν σύντροφον, καὶ δίκασον πάντα ἄνθρωπον εὐμενῶς.

7.

Ὁ δὲ Νιτάη ὁ Ἀρβελίτης ἔλεγεν.—'Απομακρύνθητι ἀπὸ πονηροῦ γείτονος, μὴ συναναστρέφου μὲ ἀσεβῆ καὶ μὴ ἔλπιζε ὅτι θὰ ἀποφύγῃς τὴν τιμωρίαν (τῶν πονηρῶν σου πράξεων).

8.

Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη, καὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατάχ ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωειρημένων. Καὶ ὁ μὲν Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη ἔλεγε.—Δικαστῆς ὢν, μὴ λάβῃς καὶ τὸ μέρος τοῦ ὑπερασπιστοῦ. Ὅταν οἱ διάδικοι εὐρίσκωνται ἐνώπιόν σου, ἔστωσαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου ὡς ἔνοχοι, ἀλλ' ὅταν ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ σοῦ, ἀποδεχθέντες τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν, θεώρησον αὐτοὺς ἀθώους.

9.

Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατάχ ἔλεγεν.—'Εξέταξε ἐπανειλημμένως τοὺς μάρτυρας, πρόσεχε εἰς τοὺς πρὸς αὐτοὺς λόγους σου, μὴ ἐξ αὐτῶν παρρακινῶνται νὰ ψεύδωνται.

חֵבֶר * וְהוּי דָן אֶת כָּל הָאָרֶם לְכַף זְכוּת :

נִתְּאֵי הָאֲרָבָי אֹמֵר * הִרְחַק מִשְׁבֵּן רַע * וְאַל תִּתְּחַבֵּר לְרִשָּׁע * וְאַל תִּתְּיֵאֵשׁ מִן הַפּוֹרְעָנוֹת :

יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטַּח קָבְלוּ מֵהֵם * יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי אֹמֵר * אַ תַּעַשׂ עִצְמְךָ בְּעוֹרְכֵי הַדַּיִינִים * וּכְשִׁיִּהְיוּ בְּעַלֵּי הַדִּין עֹמְדִים * לִפְנֶיךָ * יְהִיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּרִשָּׁעִים * וּכְשִׁנְפֹטְרִים מִלִּפְנֶיךָ * יְהִיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּזֹבְאִין * כִּשְׁקָבְלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין :

שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטַּח אֹמֵר * הוּי מְרַבָּה לְחַקּוֹר אֶת הָעֵדִים * וְהוּי זְהִיר בְּדַבְרֶיךָ * שְׁמָא מִתּוֹכֶם יִלְמְדוּ לְשִׁקֵּר :

4.

Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωέζερ, κάτοικος τῆς πόλεως Ζερεδᾶ, καὶ Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωχανᾶν, κάτοικος τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἐδιδάχθησαν τὸν ἐκ παραδόσεως γόμον, ὑπὸ τῶν ἀνωειρημένων. Ὁ μὲν Ἰωσὲ τοῦ Ἰωέζερ ἐκ Σεδεδᾶ ἔλεγε.—"Ἐστω ἡ οἰκία σου τόπος συναθροίσεως τῶν σοφῶν μὲ τὴν κόνιν τῶν ποδῶν των κοινορτίσθητι καὶ πῖε ὡς δειψασμένος τοὺς λόγους αὐτῶν.

5.

Ὁ δὲ Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωχανᾶν, κάτοικος τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἔλεγεν.—"Ἐστω ἡ οἰκία σου ὅλως ἀνοικτῆ, καὶ οἱ πτωχοὶ ἔστωσαν οἱ οἰκιοὶ σου. Μὴ φλυαρῆς μὲ τὴν σύζυγόν σου. Ἄν δὲ τοῦτο εἶπον διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα, πῶσω μᾶλλον (ἀπαγορεύεται ἡ φλυαρία) μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου! Ἐκ τούτου ἐξήγαγον οἱ σοφοὶ μας καὶ ἔλεγον· ὁ φλυαρῶν μὲ τὰς γυναῖκας προξενεῖ ἑαυτῷ βλάβην, παρამελεῖ τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καὶ τέλος κληρονομεῖ τὴν κόλασιν.

6.

Ἰεωσοῦα δ υἱὸς τοῦ Περαχιά καὶ Νιτάη δ Ἀρβελίτης, ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωειρημένων. Καὶ ὁ μὲν Ἰεωσοῦα δ υἱὸς τοῦ Περαχιά ἔλε-

· יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָה · וַיּוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם קָבְלוּ מֵהֶם · יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָה אָמַר · יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לַחֲכָמִים · וְהוּי מִתְאַבֵּק בְּעַפְר רַגְלֵיהֶם · וְהוּי שׁוֹתָה בְצֶמָא אֶת דְּבָרֵיהֶם :

· יוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם אָמַר · יְהִי בֵיתְךָ פְּתוּחַ לְרוּחָהּ · וַיְהִי עֲנִיִים בְּנֵי בֵיתְךָ · וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ קַל וְחֹמֶר בְּאִשְׁת חֲבֵרוֹ · מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים · כָּל הַמְרַבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה גֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ · וּבֹטֵל מִדְּבָרֵי תוֹרָה · וְסוֹפּוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֶנָם :

· יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרָחִיָה וְנִתְאִי הָאֲרָבֶלִי קָבְלוּ מֵהֶם · יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרָחִיָה אָמַר · עֲשֵׂה לְךָ רֵם וּמְנוּחָה לְךָ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

1.

Ὁ Μωϋσῆς παρέλαβε τὸν Νόμον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν εἰς Ἱεωσοῦαν, (οὐδὴν τοῦ Νοῦν) ὁ δὲ Ἱεωσοῦας εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, οἱ πρεσβύτεροι εἰς τοὺς προφήτας, οὗτοι δὲ τὸν ἐδίδαξαν εἰς τὰ μέλη τοῦ μεγάλου Συνεδρίου. Οἱ ἄνδρες οὗτοι διεκήρυττον τὰ τρία ταῦτα παραγγέλματα.— ἔσ-
τε προσεκτικοὶ ἐν τῇ δικάσειν—ἀναθρέψατε μαθη-
τάς πολλοὺς—καὶ θέσατε φραγμὸν εἰς τὸν Νόμον.

2.

Συμεὼν ὁ δίκαιος, εἰς τῶν ἐπιζησάντων τοῦ μεγάλου Συνεδρίου, ἔλεγε:—Διὰ τριῶν τινῶν ὁ κόσμος ἴσταται, τουτέστι διὰ τῆς μελέτης τοῦ Νόμου, διὰ τῆς λατρείας καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐλεημοσύνης.

3.

Ἀντίγων ὁ ἐκ Σοχωῦ ἔλαβε τὸν διὰ παραδόσεως Νόμον παρὰ Συμεῶνος τοῦ δικαίου, καὶ ἔλεγε.—Μὴ ἔσθε ὡς ὑπηρέται, οἵτινες ὑπηρετοῦσι τὸν κύριον αὐτῶν ἐπὶ σκοπῇ γὰ τύχωσιν ἀμοιβῆς, ἀλλ' ὡς ὑπηρέται ὑπηρετοῦντες τὸν κύριον αὐτῶν ἀνευ σκοποῦ ἀμοιβῆς· ὁ δὲ φόβος τοῦ θεοῦ ἔστω πάντοτε ἐφ' ὑμῶν.

פרק ראשון

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי * וּמִסֵּרָה *
לַיהוֹשֻׁעַ * וְיֵהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים * וְזִקְנִים
לְנָבִיאִים * וְנָבִיאִים מִסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי
כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה * הֵם אָמְרוּ שְׁלִישֵׁה
דְּבָרִים * הוּוּ מִתּוֹנִים בְּדִין * וְהַעֲמִידוּ
תְּלִמִידִים הַרְבֵּה * וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה :

שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת
הַגְּדוּלָה * הוּוּ הָיָה אֹמֵר * עַל
שְׁלִישֵׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד * עַל
הַתּוֹרָה * וְעַל הָעֲבוּדָה * וְעַל גְּמִילוֹת
חֲסָדִים :

אַנְשֵׁיגְנוּס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבֵּל מִשְׁמַעוֹן
הַצַּדִּיק * הוּוּ הָיָה אֹמֵר * אַל
תְּהִיוּ כְּעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁים אֶת הַרֵב *
עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרֶס * אֲלֵא הוּוּ כְּעַבְדִּים
הַמְּשַׁמְשִׁים אֶת הַרֵב * שְׂלֵא עַל מְנַת
לְקַבֵּל פְּרֶס * וְיֵהי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם :

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως λέγεται.

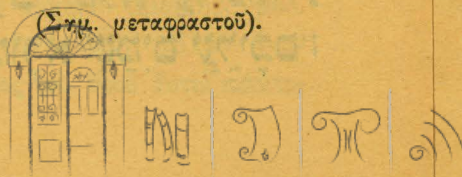
Πάντες οἱ Ἰσραηλῖται (οἱ δίκαιοι) συμμετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος (1), ὡς γέγραπται. « Ὁ λαὸς σου πάντες δίκαιοι θέλουσι κληρονομήσῃ τὴν γῆν διὰ παντός (τουτέστι τὴν αἰώνιον διαμονήν), κλάδος εἰσὶ τῆς φυτείας μου, ἔργον τῶν χειρῶν μου, δι' ὃ δοξάζομαι. (Ἡσαΐας Ε. 21)

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ Ραββὶ Χανανιάς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκασία ἔλεγε. — Κύριος ὁ εὐλογητὸς ἠὲ δόκησεν, ὅπως ὁ Ἰσραήλ ἀποκτήσῃ μεγάλην ἀξίαν, νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ πολυαριθμούς ἐντολὰς καὶ παραγγέλματα, ὡς γέγραπται (Ἡσαΐας μβ', 21). Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ὅπως κάμη αὐτὸν (τὸν Ἰσραήλ) δίκαιον, νὰ ᾔναι ὁ Νόμος μέγας καὶ ἰσχυρός.

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' ὡς γνωστόν, διεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ῥαββίνων ὑπὲρ πάντων τῶν λαῶν καὶ θρησκευμάτων. Ἴδου τί γράφουσιν ἀλλαχοῦ. «Οἱ εὐσεβεῖς πάντων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου συμμετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος» (Ὁρα Μαξιμὸν Ἰσριβᾶ, κεφ. 3).

(Σημ. μεταφραστοῦ).

קודם הקריאה

כָּר - יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֶקֶק לְעוֹלָם הַבָּא שְׁנֵאמַר
וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטַּעַ
מַעֲשֵׂה יְדֵי הַתְּפֹאֵר :

הנה קריאה

רַבִּי חֲנַנְיָה בֶן עֲקֻשָּׂיָא אָמַר • רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל • לְפִיכָךְ הִרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה
וּמִצְוֹת • שְׁנֵאמַר • יֵשׁ חֶפֶץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה
וַיֵּאדָר :

**ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΒΒΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΛΕΣΧΑ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

μεταφρασθέντα και έκδοθέντα μετά του
Ἑβραϊκοῦ κειμένου

ΥΠΟ

I. ΝΑΧΑΜΟΥΑΝ

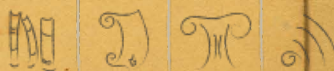

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ:

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου « Ὁ ΚΟΡΑΗΣ »

I. ΝΑΧΑΜΟΥΑΝ,

1886

ספר

פרקי אבות

הנאמרים בשבתות שבין פסח לעצרת

מתורגמים יונית

מאת

יוסף בכ"ר שלמה נחמולי הי"ו

פה **קורפו** יע"א
שנת **התר"מו** לב"ע

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

בכית דפוס המתרגם

פרקי אבות

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ספר

פרקי אבות

הנאמרים בשבתות שבין פסח לעצרת

מתורגמים יונית

מאת

יוסף בכ"ר שלמה נחמולי הי"ו

יעיא

קורפו

פה

לכ"ע

התר"מו

שנת

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

מפית דפוס המתנ"ס

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

